

İzmirli İsmail Hakkı Bey (1892-1933)

2. İzmirli İsmail Hakkı Bey'in Müdürlük Dönemi

Tutucu fikirlere sahip olduğu ve meşrutiyete karşı olduğu iddiaları¹⁵⁴ ile eleştirilen Hayret Efendi, Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre sonra görevinden alınmıştır¹⁵⁵. Onun yerine 9 Haziran 1325 [22 Haziran 1909] tarihinde İzmirli İsmail Hakkı Bey¹⁵⁶, Ulûm-ı Âliye-i Diniye ve Ulûm-ı Edebiye Şubeleri'nin ortak müdür-i sanisi olarak atanmıştır¹⁵⁷. Dört yıl bu görevde kalan İzmirli İsmail Hakkı Bey'in zamanında Ulûm-ı Edebiye Şubesi'nde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Darülfünun Müdür-i Umumiliği kuruluncaya kadar şube işleri için İsmail Hakkı Bey Nezaretle doğrudan muhatap olarak, yazışmaları doğrudan yapmıştır. İsmail Hakkı, 1910 yılından itibaren yazışmalarında "müdür" unvanını kullanmıştır. Onun döneminde Edebiyat Şubesi'ne bağlı olarak II. Abdülhamid devrinden beri açıl-

ması planlanan¹⁵⁸ "Elsine" kısmı nihayet 1910 yılında açılmıştır¹⁵⁹. Bu bölümde Fransızca, Almanca, İngilizce, Rusça ve Arapça öğretilmeye başlanmıştır¹⁶⁰. Haftada altı saat olarak oluşturulan ders programında¹⁶¹ Fransızcanın basit ve ileri olmak üzere iki seviyede anlatılması planlanmış, Arapça dersi ise konuşma ve lisana mahsus olmak üzere programda yer almıştır¹⁶². Elsine kısmında üç adet muhassır ve her lisan için bir muallim görevlendirilmiştir.

Müdür İsmail Hakkı Bey döneminde Elsine Şubesi'nden ayrı olarak Fransızcanın Darülfünun dışındaki öğrencilere de kapsamlı bir şekilde öğretildiği kurslar düzenlenmiştir. "Fransızca Gece Dersleri" olarak adlandırılan bu kurslar 1909-1910 eğitim öğretim yılında önce Şehzadebaşı'nda Saadet Hanı'nda açılmış daha sonra Nuruosmaniye'deki Darümuallimîn binasına taşınmıştır. Fransız kültürünün ve Fransızcanın oldukça revaçta olduğu bir dönem olan II. Meşrutiyet'te bu dili öğrenmek isteyen sadece yükseköğretim öğrencileri değildi. Kamuda çalışan devlet memurları ve özel sektör çalışanları da Fransızca'yı öğrenmek istemişlerdir. Dönemin Maarif Nazırı Babanzade İsmail Hakkı Bey'in girişimleri ile bu kurslar 1911

154 H. Ziya Uşaklıgil, anılarında Hayret Efendi'den "öteden beri gençliğin, memlekette her neviden yenileşme tecellilerinin aleyhinde bayrak kaldıran Darülfünun müdürü Hoca Hayret" şeklinde bahsetmektedir. Her halde Ulûm-ı Âliye-i Diniye ve Ulûm-ı Edebiye Şubeleri müdürlüğünü kast etmiştir. Çünkü 1909 yılında Darülfünun müdürlüğü makamında Mehmed Celal bulunmaktadır. Bkz. H. Ziya Uşaklıgil, **Kırk Yıl**, (Yay. Haz. N.Ö. Akın), İstanbul 2008, s. 892; Hayret Efendi'nin kendisini müdür olarak takdim etmesi ve Mekteb-i Mülkiye ve Darülfünun müdürü Celal Bey'in buna itirazı hakkında bazı gazetelerde haberler çıkmıştır. Bu yazıların birinde Hayret Efendi'nin Ulûm-ı Âliye-i Diniye ve Edebiyat Şubeleri'nin müdür-i sanisi olduğu Mehmed Celal Bey tarafından vurgulanmıştır. Bkz. **Tanin**, nr. 220, 27 Şubat 1324 [12 Mart 1909], s. 3.

155 Hayret Efendi'nin görevde kaldığı süre 10 aydır. Bkz. **BOA, MF. ALY.** 19-83, (1328 M 13), lef 2.

156 İzmirli İsmail Hakkı üzerine yapılmış bir çalışma için bkz. Bayram Ali Çetinkaya, **İzmirli İsmail Hakkı: Hayatı, Eserleri, Görüşleri**, İstanbul 2000, s. 49-94.

157 Daha önce de belirtildiği gibi Darülfünun müdürlüğünden nezarete yazılan evraklarda İsmail Hakkı Bey'den Ulûm-ı Âliye-i Diniye ve Ulûm-ı Edebiye Şubeleri müdür-i sanisi olarak bahsedilmiştir. Ancak ilerleyen tarihlerde bu ifadeden vazgeçilerek müdür unvanı kullanılmaya başlanmıştır. **BOA, MF. ALY.** 19-83, (1328 M 13), lef 2.

158 Darülfünun-ı Şahane'de açılması düşünülen Elsine Şubesi'nin birinci ve ikinci sınıf ders programları için bkz. **BOA, MF. ALY.** 11-114, (1322 C 20).

159 **Sabah**, nr. 7336, 10 Şubat 1325 [23 Şubat 1910]; 1910-1911 eğitim öğretim yılı için hazırlanan ders programı için bkz. **BOA, MF. ALY.** 20-85 (1328 N 13).

160 Bazı kaynaklarda gazete haberlerinden yola çıkılarak İtalyancanın da programda yer aldığı belirtilmiş ancak bu dönem belgelerinde İtalyancaya rastlanmamıştır. Bkz. Mustafa Ergün, **İkinci Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)**, Ankara 1996, s.262; A. Siler, **Türk Yüksek Öğretiminde Darülfünun (1863-1933)**, s.125.

161 Ders saatleri için bkz. **BOA, Maarif Nezareti (MF.) Meclis-i Kebir-i Maarif** [bundan sonra **MKB.** şeklinde kısaltılacaktır.] Dosya numarası: 194 Gömlek Numarası: 60, (1328 L 4); **BOA, MF. MKB.** 194-158, (1328 L 20).

162 Darülfünun Komisyonu tarafından hazırlanan mazbatada Fransızca için "mübtedilere" ve "müntehilere" mahsus olmak üzere haftada altı saat, Arapça dersi için ise altı saat kitabete (yazı) ve altı saat lisana (dil bilgisi) mahsus olmak üzere on iki saat programda yer alması istenmiştir. Bkz. **BOA, MF. ALY.** 20-94, (1328 L 10).

TANZİMAT'TAN GÜNÜMÜZE TÜRK DÜŞÜNCESİ

Cilt 6

13 Şubat 2016

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN.

Tanzimat'tan Günümüze
DİNÎ VE TASAVVUFÎ
Düşünce Temsilcileri

Editör ve Yazar: Süleyman Hayri BOLAY

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	038709
Tas. No:	920, 0956 BOL.T

Ankara
2015

İSMAİL HAKKI (İZMİRLİ) (D. 1869 - Ö. 1944)

Bayram Ali ÇETİNKAYA

İzmirli İsmail Hakkı (092113)

HAYATI VE ESERLERİ

Hayatı

Çağdaş Türk-İslâm düşünce ve kültür tarihinin tanınmış simalarından olan İzmirli İsmail Hakkı, Osmanlı ordusunda yedek yüzbaşısı olarak hizmet gören Çubukçu Hüseyin Efendi'nin oğludur. Yüzbaşı Hasan Efendi, bu hizmeti sırasında, doğum yeri olan Kandiyе'den Hafize Hanım'la evlendi. 1285/1868'de bir çocukları dünyaya geldi ve adını İsmail Hakkı koydular.

İsmail Hakkı, çocukluk ve gençlik yıllarını İzmir'de geçirdi, İlkokulu, ortaokulu ve liseyi İzmir'de tamamladıktan sonra yüksek öğrenimini yapmak üzere İstanbul'a geldi. Bu arada, babası Hasan Efendi'den ve amcası Ama Hafız'dan din dersleri aldı, Kur'ân ve tecvid okudu. İzmirli, bir Yahudi tâcirden, karşılığında Türkçe öğreterek, Fransızca öğrendi. Annesi Hafize Hanım da oğluna, Latince ve Rumca öğretti.

İzmirli İsmail Hakkı, yüksek öğrenimini İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nda (Dârü'l muallimin-i âli) yaptı. 1892 yılında başladığı yüksek öğreniminin: 1897 yılında başarıyla tamamlayarak mezun oldu. Ayrıca, İstanbul'daki tanınmış müderrislerden ve mutasavvıflardan özel dersler aldı. Şazeliye tarikatından da icazet elde etti. Şakir Efendi, Ahmed Asım Bey, Musa Kazım, Hafız Ahmed Hulusî Bey, Kâmil Efendi onun hususi ders aldığı âlimlerden bazılarıdır. Yüksek öğrenimini tamamlayan İsmail Hakkı 1892 yılında Mercan Lisesi'ne öğretmen tayin oldu. Bunun yanında İsmail Hakkı İzmirli, 1932 ve 1937 yıllarında düzenlenen Türk Tarih Kurumu Kongreleri'ne katılarak tebliğler sunmuş; İslâm Ansiklopedisi'ndeki kasıtlı yanlışlara tepki olarak çıkarılan İslâm-Türk Ansiklopedisi'nin ilmi heyet başkanlığında görev almış ve çok sayıda madde yazmıştır (1940-1946). 8 Aralık 1944'de Kadıköy Hal-

3933-3961

İZMİRLİ, İsmail Hakkı

-
- 1 AKİF YILDIRIM, İzmirli İsmail Hakkı'nın Meali ve Kur'an ilimlerine dair görüşleri, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2012

 - 2 ALİ ŞEKER, İzmirli İsmail Hakkı'da ahlak felsefesi, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2006

 - 3 RUKİYE GÖGEN, İzmirli İsmail Hakkı'nın İlm-i Hilâf adlı eserinin fıkıh usûlü açısından değerlendirilmesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

 - 4 ÜMMÜHAN YILMAZ, İzmirli İsmail Hakkı'nın kelâm anlayışında aklın ve naklin yeri, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

 - 5 YUSUF SAVURAN, İzmirli İsmail Hakkı'nın Mülahhas İlm-i Tevhid adlı eserinin sadeleştirilmesi ve kelami açıdan değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2005

DOĞU'DAN BATI'YA DÜŞÜNCENİN SERÜVENİ

MEDENİYET PROJELERİNİN İNŞA SÜRECİNDE
ÇAĞDAŞ İSLÂM DÜŞÜNCESİ

9. Cilt

Proje Editörü

PROF. DR. BAYRAM ALİ ÇETİNKAYA

9. Cilt Editörleri
Doç. Dr. Selim EREN
Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	242388
Tas. No:	109 DOĞUS

insan

İstanbul 2015

DÂRULFÜNÜN'DA BİR ANSİKLOPEDİST MÜDERRİS/
DÜŞÜNÜR: İZMİRLİ İSMAİL HAKKI* (082113)

Bayram Ali Çetinkaya**

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

23 Temmuz 2016

Çağdaşlaşma projesi, Osmanlı'dan başlayarak Cumhuriyet Dönemi'nde devam eden bir süreçtir. Bu süreç toplumsal ve kamusal alanların bütünü üzerinde tesirini göstermiştir. Özellikle de eğitim ve öğretim, bu modernleşme çabalarının en çok etkilendiği bir saha olmuştur.

Medreselerin eski işlevlerinden büyük oranda güç kaybetmesi, çağdaş eğitim kurumlarının inşasını da zorunlu kılmıştır. Yüksek eğitimin çağdaşlaştırılması talepleri, 1848 yılında Osmanlı'nın modern anlamdaki üniversitesi olan Dârülfünûn'un¹ açılmasıyla neticelenir. Akabinde, Fransızca öğretimi yapan Mekteb-i Sultânî Galatasaray'ın eğitime başlaması tarihi basamaklar olarak ele alınabilir. Üniversite'de pozitif bilimlerle birlikte din ilimlerinin de öğretimi kapsamında Dârülfünûn'da bazı bölümlerin kurulması söz konusu olmuştur. Bu çerçevede Dârülfünûn İlahiyat Fakültesi'nin eğitime başlaması, kayda değer bir gelişmenin işaretlerini vermektedir.

* Dârülfünûn'da Bir Ansiklopedist Müderris/Düşünür: İzmirli İsmail Hakkı", *Dârülfünûn İlahiyat Sempozyumu (18-19 Kasım 2009) Tebliğleri*, İstanbul 2009, 315-351.

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.

1. Dârülfünûn hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet Ali Aynî, *Dârülfünûn Tarihi*, haz: Aykut Kazancıgil, İstanbul 2007, 7 vd; Hüseyin Atay, *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi*, İstanbul 2003; Ali Arslan, *Dârülfünûn'dan Üniversiteye*, İstanbul 1995; Ekmeleddin İhsanoğlu, "Dârülfünûn", *Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslâm Ansiklopedisi*, 1993, VIII, 521-525; Osman Kafadar, *Türkiye'de Kültürel Dönüşümler ve Felsefe Eğitimi*, İstanbul 2000, 136 vd, 200-2008.

637-708

240669

CHAPTER 8

İzmirli İsmail Hakkı (1868–1946)

(092113)

Life

İzmirli İsmail Hakkı was born in İzmir in 1868. His father, Hasan Efendi, was a captain in the Ottoman army, and his mother, Hafize Hanım, belonged to a Cretan family. The young İsmail received his early education in İzmir and graduated from the local *Rüşdiye*, while also attending the *madrassa*, where he memorized the Quran. During this time he also became a member of the Shaziliyya Sufi order. He later taught the Persian language in his home town and studied Sufism from a master, Ahmed Asım Bey. After arriving in İzmir he entered the newly established *Dar-ul Muallimin-i Aliye* (Faculty of Education) and also attended the *hadith* courses of Şakir Efendi at the *madrassa* attached to the Yavuz Selim Mosque. In 1894 he graduated with distinction from the Faculty of Education. The Minister of Education, Rüşdü Pasha, kept İsmail Hakkı in Istanbul, not only appointing him to the *idadi* (high school) of Mercan as professor of history, religion and ethics but also hiring him as a private tutor for his children. In 1895 İsmail Hakkı married Nuriye Hanım, the daughter of the *kadi* of Lüleburgaz and a *Naqshbandi* sheikh. In 1908, following the death of his wife, he married a second time, this time to Kadriye Hanım, the daughter of a prominent scholar, Mutevelli Aziz Efendi. The same year İzmirli İsmail Hakkı joined the Islamist journal *Sırat-i Müstakim* and began publishing his writings there. Hakkı also taught in many educational institutions; he became a professor of Islamic history, Arabic, the *Mecelle* civil code, and the methodology of Islamic law (*usul-al fiqh*) at the *Mülkiye* (School of Public Administration). He taught similar subjects in Islamic studies courses in various schools or *madrassas* in Istanbul.

As well as his academic career, Hakkı also worked as an administrator in many educational institutions, such as *Dar-ul Muallimin*, *Dar ul Şafaka*, the faculties of theology and literature, and the Institute of Islamic Studies, and in 1932 and 1937 he participated in the congresses of the Turkish Historical Society. In 1939 İsmail Hakkı retired, following which he devoted most of his time to writing articles and editing for the Turkish Islamic Encyclopedia (*İslam Türk Ansiklopedisi*). İzmirli İsmail Hakkı died on 31 January 1946.¹

¹ İsmail Kara, *Türkiyede İslamcılık Düşüncesi*, vol. 2, Istanbul: Kitabevi, 1995, pp. 135–137 (hereafter cited as Kara, *Türkiyede*).

Islamist Thinkers in the Late Ottoman Empire and Early Turkish Republic

20 Temmuz 2015

By

Ahmet Şeyhun

MADE YAYIMLANDIKTAN
ARA GELEN DOKÜMAN

BRILL

LEIDEN | BOSTON

2015

14561. aa. 63
al-'AZZAWI ('Abbās) İzmirli İsmail Hakkı
al-İZMİRİ (İsmā'īl Hakkī) Kindi Ya'kub b. İshak

فيلسوف العرب يعقوب بن اسحاق الكندي

Failasūf al-'arab Ya'kūb ibn Ishāq al-Kindī. (The Philosopher of the Arabs ... translated into Arabic from the Turkish language by Abbas al-Assawī.) pp. 180.

Matba'at As'ad: Baghdad, 1963.

8°

08 KASIM 1994

5461 HİZMETLİ, Sabri. Un auteur turc contemporain: İsmail Hakkı İzmirli (1868-1946). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 31 (1989) pp.231-244

22 TEMMUZ 1994

-111105 KINDI Yakup b. İshak
-092113 İZMİRLİ İsmail Hakkı
ARA.III.3994 -İZMİRİ (İsmā'īl Hakkī)

فيلسوف العرب . يعقوب بن اسحاق الكندي . تاليف ... اسحاق حقي
الازميري ... نقله من اللغة التركية عباس المزراوي ...

-The Philosopher of the Arabs Ya'cub Ibn Ishaq al-Kindi,
by İsmail Hakkı al-İzmirly...

-Baghdad, Matba'at As'ad, 1963/1382. -In-8°. 178 p.

(Failasūf al-'arab Ya'qūb Ibn Ishāq al-Kindī. Trad. 'Abbās al-'Assawī)

Islam, philosophie; 9°s.

A.109422.

04 NISAN 1995

14561. aa. 63
al-KINDİ (Ya'kūb ibn Ishāq) Kindi Ya'kub b. İshak
al-İZMİRİ (İsmā'īl Hakkī) İzmirli İsmail Hakkı

فيلسوف العرب يعقوب بن اسحاق الكندي

Failasūf al-'arab Ya'kūb ibn Ishāq al-Kindī. (The Philosopher of the Arabs ... translated into Arabic from the Turkish language by Abbas al-Assawī.) pp. 180.

Matba'at As'ad: Baghdad, 1963.

8°

18 EKIM 1995

الازميري ، اسماعيل حقي . فيلسوف العرب يعقوب بن
اسحاق الكندي ، ترجمة عباس المزراوي . بغداد ،
مطبعة اسعد ، 1963 ، 180 ص . فسا فهارس :
ص 103 - 178 (ارا 1921 304)

037
-111105 KINDI,
Yakup b. İshak
-092113 İZMİRLİ
İsmail Hakkı

03 ARALIK 1992

MAJLIDA LAJIBIYATINDA
SONRA GELEN OKUMAN

-Makaleler
-İzmirli İsmail Hakkı

2421 ÖZERVARLI, M. Sait. Alternative approaches to modernization in the late Ottoman period: İzmirli İsmail Hakkı's religious thought against materialist scientism. International Journal of Middle East Studies, 39 (2007) pp.77-102.

12 NISAN 2008

30 MART 1996

2595 HİZMETLİ, Sabri. Un auteur turc contemporain: İsmail Hakkı İzmirli (1868-1946). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 31 (1989) pp.231-244

9121
İzmirli İsmail Hakkı ve kütüphanesindeki kelimelerle ilgili eserlerin tanıtımı.
TERZİOĞLU, Habip. Bil. Uz. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,
1989. 154s.

Danışman: Prof.Dr.Bekir Topaloğlu.

111 MARTIS 1997

-İzmirli, İsmail Hakkı

İzmirli İsmail Hakkı K. 17966

-Siyeri Celile-i Nebaviyye

1st 1332

ARALIK 1992

Hizmetli, Dr. Sabri

"İsmail Hakkı İzmirli'nin hayatı
eserleri ve mezhep anlayışı." Milli
Eğitim ve Kültür, Ankara.

1982/5 sayı 18 sf. 21-36

1983/5 sayı 19 sf. 37-53

18 4 TEMMUZ 1992 - İzmirli, İsmail Hakkı

204 TARAĞI, QADİR. "Death of a great Turkish scholar." (in Persian) *Āryānā* (Kabul) 4 (Jōza 1325) 958-61. A sketch of the life and works of the recently-deceased Professor İsmail Hakkı İzmirli.

İzmirli İsmail Hakkı

IF 16717

- Tarihî Kur'an
İst 1956

11 ARALIK 1992

181.07
İz.İ

İzmirli, İsmail Hakkı

İslam mütefekkirleri ile garp mütefekkir-
leri arasında mukayese / by İsmail Hakkı
İzmirli; prepared by Süleyman Hayri Bolay.-
5th ed.- Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı,
1977.

69 p.; 24 cm.- (Diyanet İşleri Başkanlığı
yayınları)

I. Philosophy, Islamic 2. Philosophers
I. Bolay, Süleyman Hayri (prep.) II. Title
III. (Series)

1535

yıl: II, Ankara, s. 185-186.

HÂFİZ İSMAİL HAKKI'NIN (İZMİRLİ) TERACİM-İ AHVÂLİ

Ali Birinci

Son devinde yetişen ünlü din âlimlerinden İsmail Hakkı İzmirli'nin (İzmir, 1868-Ankara, 31 Ocak 1946) Başbakanlık Arşivinde Sicil-i Ahvâl Defteri'nde (C. 100, S. 225) bulunan sicili şimdiye kadar hakkında yazılan her iki kitapta¹ da kullanılmamıştır. İrtihâlinin 50. yıldönümü vesilesiyle 25 Temmuz 1900 tarihine kadar gelen hâl tercümesini, herhangi bir başka bilgi ilâvesinde bulunmaksızın, aynen neşrediyoruz.²

Hâfız İsmail Hakkı Efendi³ Merhum Hasan Efendi'nin oğlu olarak 1285'de (Hicri 1. günü 24 Nisan 1868), İzmir'de dünyaya geldi.⁴

Küçük yaşta Kur'an-ı Azimüşşan'ı

hıfz eylemiş ve bundan ötürü de Hâfız İsmail Hakkı olarak tanınmıştır. İzmir'de okuduğu rüştiyeden aliyülâlâ derece ve birincilikle mezun olduktan sonra⁵ tahsil için İstanbul'a gelerek Darü'l-muallimin-i Âliye'nin Edebiyat şubesinden aliyülâlâ derece ile (15 Ağustos 1894) mezun oldu. Bu meyanda Ulûm-u Arabiyyeyi de ikmâl ederek Bayezid ve Fatih dersîamlarından Hâfız Mehmed Hulûsi⁶ ve Merhum Hocca Şakir Efendi'den icazetname aldı.

Türkçe, Arapça ve Farsça konuşup yazıyor ve Fransızca'ya ise âşina bulunuyordu. Arapça isagoci risâlesine şerh olmak üzere *Miyarü'l-ulum* adıyla yazdığı kitabı (İstanbul, 1315, 9771 s.) 13 Kasım 1897 (1 Teşrin-i sâni 1313) tarih ve 439 numaralı resmi ruhsatla bastırılmıştır ve ilk eseridir.

İsmail Hakkı, 24 Ağustos 1891'de on mecdiye maaşla İzmir'de Namazgâh Mekteb-i İbtidaiyesi imlâ muallimliği ile meslek hayatına ilk adımını atmış ise de 4 Kasım'da bu vazifesinden istifa ederek 26 Kasım'da 100 Kuruş maaşlı İzmir

⁵ Mekteb için yazılan semt adı Kıratre'dir. İzmirli (age., s.5) Kıratlı olduğunu bildiriyor.

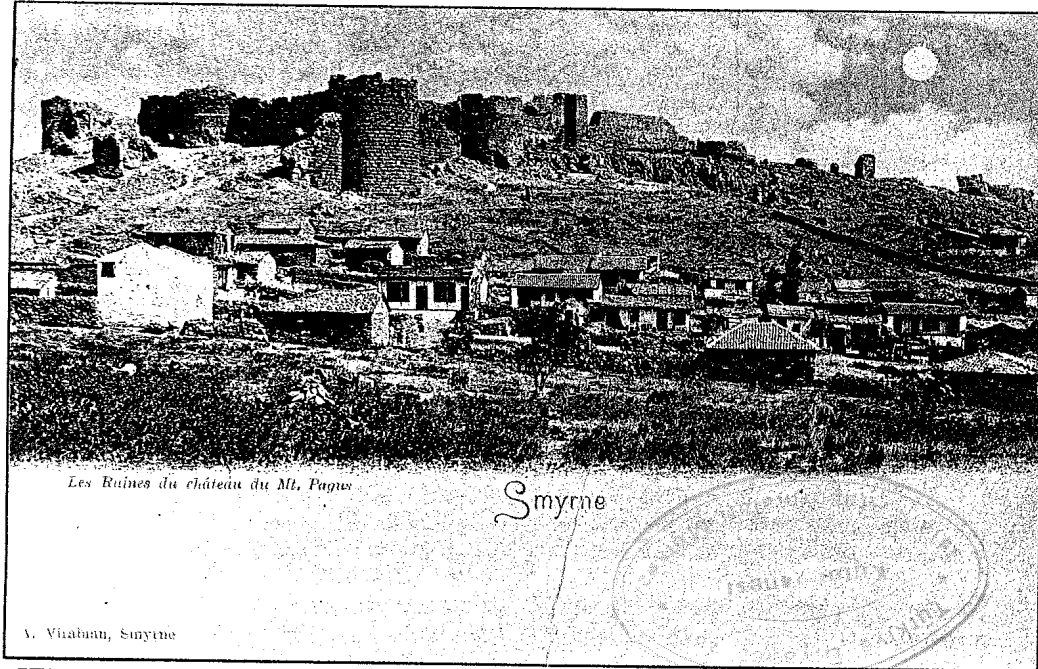
⁶ Hayatı için: Ebül'ulâ Mardin (Önsöz ve ekler: İsmet Sungurbey), *Huzûr Dersleri*, İstanbul, 1966, c. II-III, s. 238-240, 927.

¹ Oğlu Celâleddin İzmirli tarafından verilen bilgiler daha sonra yazılanların da başlıca mehzâmı teşkil etmiştir: *İzmirli İsmail Hakkı*, İstanbul, 1946, 47 s., Hilmi Kitabevi; İkinci kitap ölümünün 50. senesinde basılmıştır: Sabri Hizmetli, *İsmail Hakkı İzmirli (1868-1946)*, Ankara, 1996, 158 s., Kültür Bakanlığı Yayını.

² Ali Çankaya, (*Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Ankara, 1968-1969, c II. s. 1000-1007) İ. Hakkı'nın eserlerinin listesini vermektedir.

³ Sicil-i Ahvâlde bu isimle zikrediliyor.

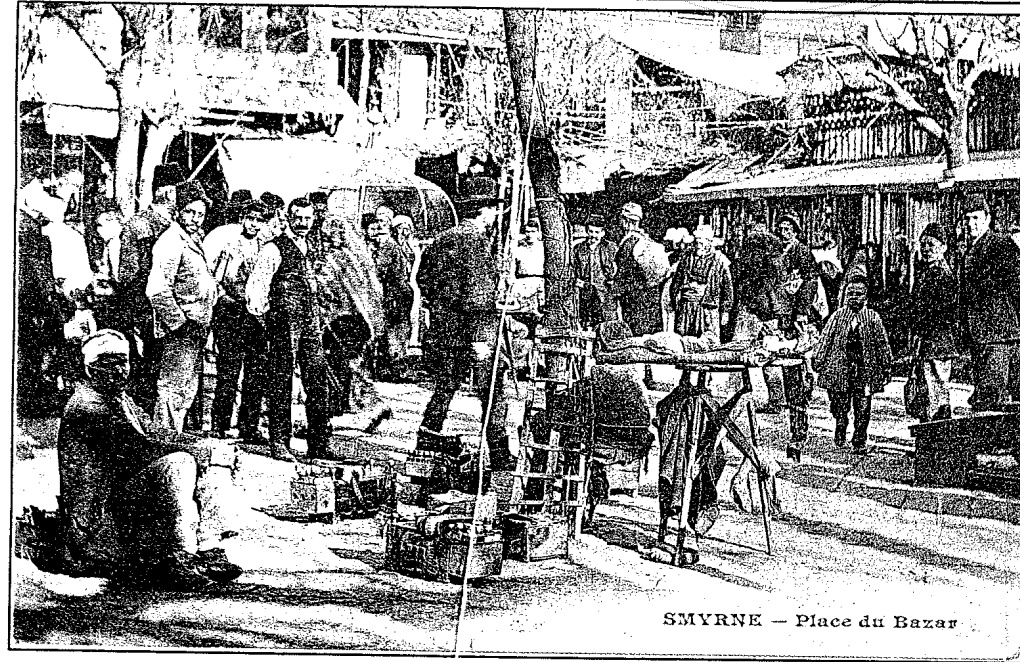
⁴ Malî karşılığı olarak 1283 denmekte ise de bir yanlışlık olduğu açıktır.

Les Ruines du château du Mt. Pagos

Smyrne

A. Vlahian, Smyrne

SMYRNE - Place du Bazar

Satan Çocuk (1990, 1998), *Kurt Korkusu* (1990), *Altı Sepet Tek Bıyık* (1990), *Uzay Karpuzu* (1991), *Kiraz Kız* (1991), *Yedi Renkli Saat* (1991), *Hokus Pokus* (1992), *Uzay Dolmuşu Kalkıyor* (1994), *Okula Giden Robot* (1994), *Bisikletim Vız Vız* (1995), *Kızılderi Çocuklar* (1995), *Sarı Şapkalı Karadan Adam* (1995), *Eşeğin Türküsü* (1995), *Kuklacı Çocuklar* (1995), *Konuşan Balon* (1995), *Armutçu Ayı* (1995), *Kahraman Kuçu* (1995), *Yusuf'un Treni* (1995), *Uçan Eşek* (1995), *Korkak Kahraman* (1996), *Konuşan Kedi* (1998), *Şarkıcı Kuşlar* (1998), *Çocukların Ormanı* (1998), *Kahkahacı Sınıf* (1998), *Akrobat Pisicik* (1998), *Gözlüklü Köpek* (1998), *Anneannem Gelin Oldu* (1997), *Anneannem Cankurtaran* (1997), *Anneannem Dans Kraliçesi* (1997), *Yaşasın Anneannespor* (1997), *Anneannemin Bebeği* (1997), *Süslü Kızlar* (1998).

Kay.: Muzaffer Uyguner, *Muzaffer İzgü* (1994); İ. Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* 3.bs. İst. 2002, s.142, 331, 332; *EİS* s. 202; *RTES* s. 290; *ŞYS* s.339; *TBEA* 1/447-448; *TDEA* 5/42; *TEA/AÖ* 3/693; *TYA* s.518-519. →İ. İŞİK

İZİNEYEVA, Hadahane Mariya Andrey kızı (1933-): Tuva sahası edebiyatçısı, mütercim. Irkutsk bölgesinin Bojan köyünde doğdu. 1945'te babası Tuva'ya atandı. 1955'te Irkutsk Üniversitesinden mezun olduktan sonra, Kızıl'da ilmî faaliyetlere başladı. Ünlü edebiyatçılardan N. Vengrov'un ve Z. Kedrina'nın danışmanlığında *Tuva Nesrinin Teşekkülü* monografisini yazdı ve M. Gorki Dünya Edebiyatı Enstitüsünde adaylık tezini savundu. Uzun yıllar edebiyatçılardan A. Kalzan ve D. Kuular'la birlikte Tuva Edebiyatı Tarihi üzerinde çalıştı. Moskova'da yayımlanan Çok Milletli Sovyet Edebiyatı Tarihinin oluşturulmasına aktif olarak katıldı. Yaşlı nesilden derlediği masal, atasözleri ve bulmacaları Rus diline çevirerek, Kızıl'da, Novosibirsk'de ve Moskova'da yayımlattı. Tuva dilinde yazılmış bazı deneme ve hikâyeleri Rus diline aktardı. Son yıllarda Kızıl Devlet Eğitim Enstitüsünde öğretim üyeliği yapmaktadır. **Eserleri/İnceleme:** *Slavnie*

Doçeri Tuvi (Tuva'nın Şanlı Kızları, 1967), *Tuvinskaya Proza* (Tuva Nesiri, 1968). "Statyi Raznıh Lef" (Farklı Yılların Hikâyeleri), *Literaturnaya Tuva*, 1986; "Salçak Toka Ksoletiyu so dnya rojdeniya (Doğumunun 80. Yılığına)", *Ulug-Hem*, Kızıl 1982, nu. 19, s. 10-12; "Slovo o drujbe" (Dostluk hakkında söz), *Ulug-Hem*, Kızıl 1988, s. 157-162; S. Pörbö, "Napevi Jizni" (Hayat Türkülerinde), *Sibirskie Ogni*, 1969, nu. 9, s. 184-185; "Sın Tuvinskoy Zemlil (Tuva Toprağının Oğlu), (S.A. Sarig-ool'un doğumunun 60 yılığına), *Sibirskie Ogni*, 1968, nu. 11, s. 169-170.

Kay.: D.S. Kuular, "ob avtore Hadahane (Müellif hakkında); "Statyi Raznıh Lef (Farklı Yılların Hikâyeleri)", *Literaturnaya Tuva*, Kızıl 1986, s. 4-5; "Hadahane (İzineeva)", *Pisateli Tuvi* (Tuva Yazarları); *Spravaçnik Kızıl* (Kızıl Klavuzu), 1970, s. 109-112; "İzineeva (Hadahane)", *Pisateli Vostoçnoy Sibiri* (Şarkî Sibiryâ Yazarları), Irkutsk 1973, s. 119-120; "İzineeva (Hadahane) Mariya Andreejevna", *Pisateli Vostoçnoy Sibiri-2* (Şarkî Sibiryâ Yazarları-2), *Yakutsk* 1978, s. 147-149.

→G. YOLOĞLU

İZMARİT, (takma ad), bk. ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman

İZMAYLOV, bk. İSMAGIYLİ, Minhac Yamaledin uğlu

İZMİRLİ, İsmail Hakkı (1869-31.1.1946): İslâm felsefesi, kelâm ve tasavvuf tarihi âlimi. İzmir'de doğdu. İkiçeşmelik İlkokulunda ve Rüşdiye Mektebinde okudu. Medreseye devam ettil. Arapça ve Farsça öğrendi. Arada *Kur'an*'ı hıfzetti. Bir süre İzmir'de Farsça öğretmeni olarak çalıştı. Dârümuallimîn-i Âliye/Yüksek Öğretmen Okulunun açılması üzerine İstanbul'a gelerek bu okula girdi (1862). 1894'te Edebiyat Şubesinden birincilikle mezun oldu. Sonra Manastırlı İsmail Hakkı'nın yerine Mülkiye Mektebinin yüksek kısmına fıkıh usulü hocası oldu. Dârülfünûn Felsefe Müderrisliğine, sonra Hukuk Fakültesi Fıkıh Usulü müderrisliğine atandı. Medresetü'l-Mütehassisîn ve Edebiyat Fakültesinde de çalıştı. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda yeni idarenin yanında yer aldı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ord.

Sadık ALBAYRAK

İsmail Hakkı Efendi

1112
İsmail Hakkı Efendi

İSMAİL HAKKI EFENDİ, İzmirli 1827

SON DEVİR OSMANLI ULEMASI
(İlmiye Ricalinin Teracim-i Ahvali)

CİLD 2

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No :	1907-2
Tasnif No. :	920-056 ALB-S

Yeşil Tulumba Sokak No: 10
Zafer Han, Kat: 4/27 Aksaray — İstanbul

Muhabere Adresi : P.K. 635/İSTANBUL

risliğine tayin edilmiştir. Aynı tarihte Medresetü'l-İrşad Hitabet Muallimliğine de ayrıca tayin edilmiştir. İbtidai Dahil Müderrisliğinden 9 Şubat 1336'da istifa etmiştir. 3 Mayıs 1336 tarihinde İrade-i Seniyye ile Tetkik-i Müellefat-ı Şer'iyye âzâhına tayin edilmiştir. 20 Mayıs 1336'da ise Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye âzalığı inzımanı ile başkâtibliğine tayin edilmiştir. (1) 25 Ağustos 1336'da bu memuriyetten ve bir kaç gün sonra da Medresetü'l-İrşad muallimliğinden affedilmişse de 16 Teşrinievvel 1336'da aynı âzalık ve başkâtibliğe ve 6 Teşrinisani 1336'da Hitabet Muallimliğine tayin edilmiştir.

Sultan İkinci Abdülhamid devrinde, 1318 (1902) senesinde, siyasi meselelerden dolayı mahkemeye verilmiş ve yedi buçuk ay mahpus kaldıktan sonra beraet etmişse de İstanbul'da ikâmetine müsaade edilmediği gibi Meşrutiyetin ilânına kadar devlet memuriyetinden men' edilmiş ve İzmir'de ikâmete mecbur edilmiştir.

1329 (1913) senelerinde Mahmut Şevket Paşa'nın katli hâdisesinde İzmir Divan-ı Harb-i Örfi kararı ile Osmanlı hudutları dışına çıkarılmış ve üç sene Mısır'da ve üç sene de Malta'da esaretle bulunmuştur. Ancak altı yıl sonra memleketine dönebilmiştir. (Dosya : 5401)

İSMAİL HAKKI EFENDİ (İzmirli)

«İzmirli» şöhretiyle ma'ruf olan İsmail Hakkı Efendi merhum Hasan Efendi'nin oğludur. 1286 (1870) senesinde İzmir'de doğmuştur. Kur'an-ı Kerim'i hıfz ile İzmir Mülkiye Rüştiyesine girmiştir. Pek iyi derece ile şehâdetnâme alarak İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da Dârü'l-Muallimîn'in İlmiye Şubesinin Edebiyat Kısımına girmiş ve 3 Ağustos 1310 (1894) tarihinde pek iyi derece ile şehâdetnâme almıştır. Ayrıca Fatih dersâımlarından Hâfız Ahmet Hulusî ve merhum Hoca Şâkir Efendilerden okuyarak birer icâzetnâmeye nâil olduğu gibi Hüseyin bin Muhammed el-Hasan el-Bagdadî el-Ezherî Efendi'den de ayrıca Hadis ve Şazeli Tarikatı icâzetnâmeleri almıştır. Türkçe, arapça, farsça ve fransızca bilirdi.

Eserleri: (Mi'yarü'l-Ulûm), (Siyer-i Celile-i Nebeviye), (Kitâbü'l-İftâ ve'l-Kazâ), (Hikmet-i Teşri'), (Usûl-i Fıkıh), (İlm-i Hilâf), (Muhassilü'l-Kelâm ve'l-Hikme), (İslâm'da İlk Terceme), (Felsefe-i İslâmiye Tarihi), (el-Kindî), (Muhtasar Fenn-i Menahiç), (Mantık), (Mantık-ı Tatbiki), (Muhtasar Mâ Ba'det-Tabia), (Muhtasar Felsefe-i Ulâ), (Felsefe Dersleri), (Felsefe ve Hikmet), (Arap Felsefesi).

(1) 38 ve 39 numaralı vesikalara bakınız.

İSLÂM'IN YENİLİKÇİLERİ

-III-

İslâm Düşünce Tarihinde Yenilik Arayışları
Kişiler, Fikirler, Akımlar

R. İhsan Eliaçık

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Yavuz AFIGIT Bölümü	
Dem.No.	120680
Tas.No.	181.209 ELİ-i

İTHAF

Bu kitabı, her yönüyle zor bir zamanda kitap yazmak gibi bir "çılgınlığı" ısrarla sürdürdüğüm halde sabır ve anlayışını hiç eksik etmeyen eşim **Nurten'e**, "Baba, bilgisayarla oynarken bu kitabı yazdın demek!" diyen sevgili küçük kızım **Mahinsu'ya**, **Zehra'ya**, **Zeynep'e**, **Muaz'a** ve **Mus'ab'a**, Annem **Şerife Hanım'a** ve Babam **Muammer Eliaçık'a** ithaf ediyorum.

©Söylem Yayınları: 13
İnceleme-Araştırma Dizisi: 5

Editör: *İslam Özkan*
Tashih: *Aloda Öz - Mesut Kaplan*

Ofset Hazırlık: *Literal Tanıtım*
Kapak Tasarım: *Ahmet Mayalı*

İstanbul Matbaa Mücellit
0212. 637 93 00

Nisan 2002

ISBN
975-8530-05-4

Söylem Yayınları
Büyük Reşit Paşa Cad. No: 22/37
Vezneciler / İstanbul
Tel&Fax: (0212) 513 04 29
soylemyayinlari@hotmail.com

Elmalılı Hamdi Yazır

artık İslâm düşüncesinde akılcılarla hiscilerin bir uzlaşmasının sağlanması gerektiği noktasına iyice gelindiğini göstermektedir.

İkbal'in hukuk felsefesi (metodoloji) görüşleri daha önce defalarca vurguladığımız yenilikçi fıkıh anlayışının bir devamıdır. Ebu Hanife'nin rey ve istishan, Tufi'nin maslahat-ı mürisele, Şatibi'nin makasid-ı şeria kuramlarının, Şah Veliyullah ve İkbal'de nasıl sistemleştirildiğini daha önce görmüştük. Elmalılı, Osmanlı geleneği içinde Ahmed Cevdet Paşa'dan beri gelen Ebu Hanife'nin "istishan" görüşünden girerek yenilik arayışını temellendirmek istemektedir.

Elmalılı'nın siyasi görüşleri ise dönemin yenilikçi simalarıyla paraleldir. İlk dönem yenilikçileri, Osmanlı'nın altı yüzyıllık devlet geleneğinin içinden çıkıp geldikleri için oldukça ileri düzeyde bir siyaset perspektifi yakalamışlardı. Artık onlar devleti "model merkezli değil, değer merkezli" düşünüyorlardı. Âdeta hep bir ağızdan tekrar ettikleri bu değerler adalet, müsâvat (eşitlik), hürriyet (özgürlük), meşveret (cumhuriyet), kardeşlik, tesanüd (dayanışma), maslahat (marufu emr münkeri nehy bağlamında kamu yararı, toplumun menfaatlerini gözetme) vb. değerlerdi. Devlet artık "dinî ve itikadî" bir "farz" değil, "zaruret ve maslahat" icabı bir "vücüb" ifade ediyordu. Bu, İkbal'in dediği gibi klasik Şii veya Sünnî siyaset teorisinden Mutezili teoriye dönüş demektir. İslâm siyaset düşüncesinin yakaladığı bu nokta, Osmanlı'nın tecrübesi üzerine geliştirilmişti. Ancak Osmanlı'nın çöküşünden sonra soğuk savaş boyunca ortaya çıkan "orta dönem yenilikçileri" işe sıfırdan başlama mecburiyetinde oldukları için aynı gelişmişliği onlarda göremeyeceğiz.³¹

³¹ Orta dönem yenilikçileri için Seyyid Kutup-Mevdudi-Humeyni başlıklı bölüme bakınız.

İslâm'ın Yenilikçileri

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI

(1868-1946)

☞

"Efendimiz (Hz. Muhammed) Hazretlerinden başka hiçbir Müslümanı masum bilmem. Bütün âlimlerin sözlerini yalnız burhan ve delille kabul ederim. Lehte ve aleyhte olanların sözlerini dinlerim. Hiçbir âlimin şiddetli taraftarı değilim. Hiçbir âlimin sözünü vahiy telakki etmem. İbni Teymiye'nin şiddetli taraftarı olmadığım gibi, Gazali'nin de şiddetli taraftarı değilim. Hanbeli de değilim, Eş'ari de... Körü körüne tasavvufçulara da, kelâmcılara da tâbi olmam. Mensubiyetim ancak İslâm dinindedir. Tarikatım ancak en hayırlı tarikat olan Tarikat-ı Muhammediye'dir."
İzmirli İsmail Hakkı

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN
17 HAZİRAN 2003

İzmirli İsmail Hakkı, Elmalılı'dan dört yıl sonra vefat etmiştir. Osmanlı İslâmcıları içinde Cumhuriyet dönemine sarkan önemli simalardan birisidir.

İzmirli İsmail Hakkı 1868'de doğar. Babası yüzbaşı İzmirli Hasan Efendi, annesi Kandıyeli Hafize Hanım'dır. İlk (İbtidai) ve orta (Rüştiye) tahsilini İzmir'de yapar. Amcasından Kur'an hıfzını tamamlar. Medrese derslerine devam eder, Farsça öğrenir. Şazeli tarikatından da icazet alır. Rüş-

İzmirli, İsmail Hakkı

Kapak düzeni : Selim Yağmur
Dizgi - Baskı : Pınar Matbaacılık
Kapak baskısı : Cihan Matbaacılık A.Ş.
Cilt : Alibaba Mücellithanesi
İstanbul 1987

Diyanet Vakfı
**TÜRKİYE'DE
İSLÂM CİLİK
DÜŞÜNCE**

METİNLER / KİŞİLER

II

Hazırlayan:
İSMAİL KARA

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Mücellithanesi	
Kayıt No. :	3863-2
Tasnif No. :	297.01 K.2.7.

RISALE
BASIN - YAYIN LTD.

Çatalçeşme Sok. Üretmen Han No: 405
Cağaloğlu/İstanbul
Tel. : 511 48 63
P.K. 399 — Sirkeci

HAYATI VE ESERLERİ

İsmail Hakkı İzmirli 1285/1868 de İzmir'de doğdu. Babası yüzbaşı İzmirli Hasan Efendi, annesi Kandiyeli Hafize Hanım'dır.

İlk ve orta tahsilini İzmir'de yaptı; İkiçeşmelik İbtidai Mektebi'ni ve Rüşdiye'yi bitirdi. Babasının amcası Ama Hafız'dan Kur'an'ı hıfzını tamamladı. Medrese derslerine devam etti, Kâmil Efendi'den Farsça okudu. Bu arada Şazeli tarikatından da icazet aldı. Rüşdiye'yi bitirdikten sonra bir süre İzmir'de Farsça muallimliği yaptı. Ahmed Asım Bey adlı bir zattan 10 yıl tasavvuf dersleri aldı.

İstanbul'a geldi ve yeni açılan Dâru'l-Muallimin-i Âliye'ye girdi (1892), aynı zamanda Şakir Efendi'nin Yavuz Selim Câmî'ndeki derslerine devam etti ve hadis icazeti aldı. Dâru'l-Muallimin'i birincilikle bitirdi (1894). Maarif Nazırı Rüşdü Paşa İzmirli'nin İstanbul dışına gitmesine razı olmadı, Mercan İdadisi'ne din dersleri, tarih ve ahlak hocasına tayinini yaptı, çocuklarının hocasını da ona verdi. 1895 te Nakşi şeyhlerinden Lütleburgaz kadısı Süleyman Necati Efendi'nin kızı Nuriye Hanım'la evlendi ve kayınpederinin Vefa'daki evine yerleşti (Nuriye Hanım'ın 1907 de vefatı üzerine Kadıköy'de mütevellî Aziz Efendi'nin kızı Kadriye Hanım'la ikinci evliliğini yaptı).

1908 de çıkmaya başlayan Sırat-ı müstakim ekibine katıldı, daha sonra Sebilürreşad adıyla yayımını sürdüren bu mecmuada çokça yazısı çıktı, özellikle tartışma ve cevap türü yazılarını burada neşretti.

Mülkiye Mektebi'nde Arapça, kelâm, İslâm tarihi, fıkıh usûlü, Mecelle (1904-08); Daruşşafaka'da mantık, kelâm, İslâm tarihi; Dârülfünûn İlahiyat'ta fıkıh usûlü, ilm-i hilaf, hikmet-i teşri, siyer. Arap felsefesi, hadis ve hadis tarihi, fıkıh tarihi, İslâm tarihi; Dârülfünûn Edebiyat'ta felsefe, felsefe tarihi, İslâm felsefesi, mantık, ma-ba'de't-tabia (metafizik), Arap edebiyatı (1911-15); Mekteb-i Hukuk'ta fıkıh usûlü; Sahn-ı Süleymanlye'de felsefe, ilm-i hilaf, hikmet-i teşri; Medresetü'l-Mütehassısın'de İslâm felsefesi tarihi, ma-ba'de't-tabia, dinler tarihi; Medresetü'l-Vaizin'de kelâm, felsefe, dinler tarihi, İstanbul Üni-

08 EKİM 1991

HİLMİ ZİYA ÜLKEN
Felsefe Ord. Profesörü

Dia içintarandı

N. Dönme

İzmirli İsmail Hakkı

TÜRKİYE'DE ÇAĞDAŞ DÜŞÜNCE TARİHİ

ÜLKEN YAYINLARI: 1 / H. Z. ÜLKEN BÜTÜN ESERLERİ: 1 / KAPAK:
DENİZ ORAL / BASKI: KARDEŞLER MATBAASI Himaye Etfal Sok.
Çavuş Han / KAPAK BASKI: EBRU GRAFİK / ÇİLT: NUMUNE MÜ-
CELLİTHANESİ / BİRİNCİ BASKI: İSTANBUL 1966 / İKİNCİ BASKI:
HAZİRAN 1979 / GENEL DAĞITIM: SERHAT DAĞITIM.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No :	463
Tasnif No. :	193.56 ÜLK.T

ÜLKEN YAYINLARI

İstanbul 1979

şeklindeki ayetlerin bulunduğunu işaret ediyor. «Azabın özü gidişle kayıtlı olursa, azabın edebiliği de gidişle (meşiyet) kayıtlı olur» diyor. (373) El-En'âm süresinde (ayet 128) ve Hüd süresinde (ayet 106-107) «Ateşte ebedi kalırlar, fakat eğer Allah isterse, çünkü Allah istediğini yapar» denmesinin ebediliğe kayıt koyduğunu söylüyor. Buna karşılık Allahın affedici sıfatının (gafûr, rahîm) mutlak olduğunu ve aslolanın affetmek olduğunu da katıyor: 'Ve Rahmeti vesi'at kulle şe'yin' hükmünün umumiği onu büsbütün sağlamlaştırıyor».

Musa bu mücadeleye Rusya'da İslamlarla Ruslar arasındaki dini gerginliği gevşetmek ve İslamlar arasında taassubu ve dini toleranssızlığı azaltmak gayesiyle girmiş bulunuyordu. Nitekim «Uzun Günlerde Rûze» adlı kitabında da (374) aynı mücadele duygusuyla hareket ediyor ve İslam şartlarının uygulanmasını kolaylaştırmaya çalışıyordu. Coğrafi durumu gereğince 24 saat gündüz olan memleketlerin bile bulunacağını, buralarda oruç tutabilmek için, gece ve gündüzü itibari olarak bölmek zarureti olduğunu, Kuran'a ve tefsircilere dayanarak söylüyor.

Yine Kuran ayetlerine göre «Yecuc» adlı kitabında (375) Kuran'da zikredilen Yecuc ve Mecuc'dan bahsederken «Gog ve Magog adıyla yeryüzünde hiçbir millet ve devlet bulunmamıştır. Yahudilerin hayallerinde bulunmuştur. Kuran ayetleri yalnız gelecekteki fitnelere ait olup binlerce yıl öncesine ait Gog ve Magog'u zikretmez. Bu ancak gelecekteki insanlığın geçireceği kötü devrimleri işaret etmektedir. Her devirde o devir köföleri, o devir için Yecuc ve Mecucdür. Kuran'ın kastettiği şey şudur: Bir memleket bir belaya uğrayacak olursa ona yardım etmek bütün kavimler için vazifedir. Türk ve İslâm memleketlerine nisbetle Cengiz ve Hülagü, Yecuc — Mecucuların en dehşetlileri idi. Bugün de silâhi ve mali kuvvetiyle yeryüzünü istilâ etmiş olan medenî Hıristiyanlık dünyası bütün insanlara, başlıca İslam milletlerine nisbetle en dehşetli Yecuc ve Mecucdür.»

Musa Carullah «Halk Nazarında Birkaç Mesele» de, insanlığın ilerde şimdikinden daha iyi bir hal alacağını, böyle olmasa terakkinin ve gayenin bir anlamı olamayacağını, ilimlerin gelişmesinin hiçbir rolü kalmayacağını söylüyor. Bu inanç bir hayal mahsulü değil, bir gözlemin eseridir. İnsanlık, bu mutluluğu İslamlık adıyla değilse de onun bereketiyle elde edecektir. Batı ilimleri ve endüstrisinin, başlıca tabii ve matematik ilimlerin geçirmiş olduğu gelişmelerin hayranıdır. Batının içtimai alandaki değişmelerinden memnun değildir. Orta çağlarda çekişme dinde idi, şimdi içtimai hayattadır. İslamiyet insanlığın geçireceği fikir dalgaları ve buhranları zamanında bir fikir bağımsızlığı verecektir. Musa'ya göre İslam dini aslında fikir ve içtimai hürriyetine dayanmıştır. Kuran'ın en doğru metnini ve doğru anlayışını tespit etmek bunu gösterecektir. İslam âleminin gerilemesinin sebeplerini o, iktisat tarihinde değil, maneviyatta arar. (376) Kanuni zamanında iktisadi ve siyasi zirveye çıktığımız halde, Ebussuut'lar gibi fikir hürriyetini durduran insanlar yetiştiriyorduk. Halbuki aynı sırada Avrupada hür düşünce ilimleri ve tekniği geliştirmeye başlamıştı. İnanç hürriyeti Luther'i çıkarmıştı. Carullah'a göre geri kalmamızın sebebi buradadır. 1) Doğu tevekkül (*) ve teşebbüs yolundan ayrılmış, miskinlik ve fakirlik yolunu tutmuştur. 2) Kaza ve kade-

re bağlanmak onları yüksek gayeler için cehdetmeden alkoymuştur. 3) Fikir hürriyetini bırakmıştır. 4) Güzel eserleri görmez olmuştur. 5) Dalkavukluk ve şahsiyetsizlik içine düşmüşlerdir. 6) İlerlemenin başlıca âmili olan rekabeti hasetle karıştırmışlardır. 7) En büyük felâket, kadın ve kızların içtimai hayatta yer almak hakkından yoksun edilerek perde arkasına kapatılmış olmalarıdır. Halbuki kadının cemiyette yeri yükselmezse, cemiyet ilerleme imkânını kaybeder.

Musa Carullah'ın fikirleri Türkiye'de güçlükle yayılıyordu. Sebülürreşad'ta (C. X, s. 86) «Rahmet-i İlahiye Bürhanları, İnsanların Akide-i İlahiyesine bir nazar, Uzun Günlerde Rûze, Kavaid-i Fıkhiye» adlı kitaplarının Türkiye'ye girmesi yasak edildiğine dair bir havadis yayınlanmıştı. (377) Şeyhülislâm Mustafa Sabri «Yeni İslâm Müçtehitlerinin Kıymet-i İlmiyesi» adıyla çıkardığı bir kitapta Musa Carullah'ın «Rahmeti İlahiye Bürhanları» eserini tenkit ediyordu. (378) Sabri, Carullah'ın delillerine madde madde cevap veriyor. Meselâ «Yu'azzibu men yeşâ» âyetinde takyid edilerek azâb değil, azâbı çeken olduğunu söylüyor: Anlamı da onca «Allah isterse azabeder» değil, «İstediyine azabeder» oluyor. Yahut «Allahın rahmetinden ümit kesmeyiniz. Çünkü Allah bütün günahları affeder» (La taknutû min rahmetillah, Innallahe yağfiru Zünûbe cemian) âyetini delil diye gösterdiği halde Mustafa Sabri bu maddede ona hücum ediyor. Fakat bu sarahatler karşısında onun ileri sürdüğü syntar delilleri pek zayıf görünmektedir.

Musa Carullah, medresenin hücumuna ve skolastiğin kötü karşılmasına rağmen aydın İslamcılar tarafından iyi karşılanmıştır. İstanbul'da Hikmet gazetesi sahibi Şehbenderzâde onu alkışlıyordu. Sebülürreşad'da yazmasına rağmen M. Şemsiddin eserlerinde onun ve Mısırlı modernistlerin tesiri altında idi. İzmirli gibi Türkiye'nin yetiştirdiği ilim adamları da bir dereceye kadar modernist görüşlü idiler. Fakat bu görüşü en fazla geliştiren ve laikliğe kadar gitmemek üzere İslam modernizmine en çok gelişme imkânı veren ceyanın başında Gökalp'i görüyoruz.

İSMAİL HAKKI İZMİRLİ (1868 — 1946)

Yedek Yüzbaşı İzmirli Hasan Efendinin oğludur. Hasan Efendi Girit'e gittiği zaman Kandiyeli Hâfize Hanımla evlendi. Oğlu İsmail Hakkı ilk öğrenimini İzmir'de İkiçeşmelik'te aldı, babasının amcası Kuran dersi verirdi. Rüştüde Farsça öğrendiği gibi aynı sırada medreseye devam etti ve Şazeli tarikatından icazet aldı. Rüştüyü bitirince bir süre orada Farsça öğretmenliği yaptıktan sonra 1892 de (1308) İstanbul'da Yüksek Öğretmen Okuluna girdi. Yüksek tahsili sırasında Hafız Şâkir'in medrese derslerine devam etti. 1894 te Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdi. Maarif Nazırı Zühtü Paşa kendisini İstanbul'da alkoymuştu ve çocuklarına öğretmen tayin etti. Az sonra Mülkiyede Manastırlı İsmail Hakkı'nın yerine Usul-i Fıkıh okuttu ve Meşrutiyetin başında, 1911 de Emrullah Efendi Maarif Nazırı olunca onun yerine Darülfünun Edebiyat Fakültesinde Felsefe, Hukuk Fakültesinde Usul-i Fıkıh, sonradan Medreset-ül-mutehassisin'de Felsefe ve 1915 Darülfünun teşkilatında Edebiyat Fakültesinde İslam Felsefesi Tarihi müderrisi, 1933 Üniversite teşkilatında o Fakültede aynı dersin Ord. Profesörü oldu ve oradan emekliye ayrıldı.

(377) Sebülürreşad C. X, s. 86.

(378) İstanbul 1337 (1921) Evkaf Matbaası (Bigiyef soyadı Bigi kasabasında olduğunu gösteriyor.

(*) Tevekkülün halk arasında yaygın anlamı tam tersinedir.

(373) Rahmet-i İlahiye Bürhanları.

(374) M. Carullah, Uzun Günlerde Rûze.

(375) M. Carullah, Yecuc. (Petersburg-Leningrad, 1930, 31 Mars)

(376) Zeki Velidi Togan, zikredilen makaleler.

bulunmuş ve bu çalışması "Tarih el-Celali" ve "Takvim el Celali" adıyla anılmıştır.

İngiliz Şairi Fitz Gerald, 1859 yılında Hayyam'ın rubailerini manzum olarak İngilizce'ye tercüme ederek Hayyam'I yeniden dünyaya tanıtmıştır.

Hayyam aynı zamanda büyük bir şair olup rubai tarzında şiirler nazmetmiştir. Rubailerindeki bazı düşünceleri dolayısıyla zındıklık ve dinsizlikle itham edilmiştir. Fakat sonra pişman olmuş takiye için değil gerçek takva niyetiyle hacca gidip gelmiştir. Hayyatının son döneminde sâfice bir hayat sürmüştür.

Felsefesinde İbn Sina'nın yolunu takip etmiş ve metafizik konuları üzerinde risaleler yazmıştır. Derin manaları küçük risalelerin içerisine sığdırabilmiştir. Bu risalelerinde Hayyam gayet dindar görünür. Allah'I vacip varlık olarak görmüştür. Az yazmakla birlikte zor konuları en kolay bir şekilde ifade etmiştir.

DOKTORA 1999

Çetinkaya, Bayram Ali: "İsmail Hakkı İzmirli ve Felsefe"
Doktora Tezi

Deniz Gürbüz: "Hocazâde ve Ali Tûsî'nin Tehafütlerinin Mukayesesi", Doktora Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Hayrani Altıntaş), VI-259 s.

Tûsî ve Hocazâde'nin Tehafütleri Gazzâlî'nin Tehafütü üzerine yapılmış birer şerh olarak kabul edilebilirler. Bu sebeple Gazzâlî'nin kitabında ele aldığı meseleler bu çalışmalarını doğrudan etkilemiştir.

Tezin giriş bölümü, genelde Osmanlı'nın ilim anlayışını ve Selçuklu döneminden aldığı izleri incelemektedir. Buna ilaveten Tûsî ve Hocazâde'nin hayatları ve çalışmalarını da içermektedir.

Tehafütlerin muhtevası dört bölümden meydana gelmiştir.

1.Âlem ile ilgili görüşler: Âlemin kıdemi, edebîyeti, Allah tarafından yaratılması gibi konular ele alınmıştır.

2.Allah ile ilgili görüşler: Felsefecilerin Tanrı anlayışları ve bu anlayışlarından doğan problemleri içerir. Hocazâde ve Ali Tûsî'nin Gazzâlî'nin Tehafütü doğrultusunda filozofların iddialarına olan cevaplarını da kapsamaktadır.

208

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Kataloğu 1999,
Ankara 2002, s. . İSAM 138870

3.Filozofların göksel cisimler ve onların ay altı âlemdeki etkileri hakkındaki görüşleri: Bu görüşlerin dinî anlayış üzerindeki kozmolojik sistemlerin etkisi, Hocazâde ve Tûsî'nin tenkid ve yorumlarına göre incelenmiştir.

4.Filozofların ve kelâmcıların insan ruhu ve bedenle ruh arasındaki etkileşim ve ilişki: Bu meselelerden kaynaklanan görüşler değerlendirilmiştir.

Bunun yanısıra Hocazâde ve Tûsî'nin Tehafütlerinde sundukları filozoflara ait görüşler filozofların temel kitaplarından kontrol edilmiş ve dipnotlarda ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Aynı zamanda Gazzâlî'nin filozoflara atfettiği görüşler de İbn Rüşd'ün analitik ve tenkitçi konteksinde incelenmiştir.

Sonuç bölümünde Tehafütlerin incelenmesinden elde edilen sonuçlar ve ileride çalışması önerilen araştırma başlıkları yer almaktadır.

Eğri, Osman: "İslam Dini'nin Öğretiminde Tümevarım Yöntemi",
Doktora Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Beyza Bilgin), XII-228 s.

Bilişsel alandaki algılama ve öğrenme ile ilgili ortaya konan temel fikirler, bilişsel bir yaklaşımla geliştirilen öğretim kuramlarını, önemli bir hale getirmiştir. Bütün ve parça arasındaki ilişkilerin önemi, herhangi bir durumun veya konunun öğelerinin birbirleriyle ilgili olmaları ve onları bir bütünlük içersinde algılamanın gereği, parça-bütün ilişkisi doğrultusunda bir öğretim süreci demek olan tümevarım yöntemini ön plana çıkarmıştır.

Birey, bir problemi çözmek için uğraşırken, problemin çözümüne ulaştığında, durumun birbirinden ayrı görünen parçalarını, yani hedefle, bu hedefe ulaştıran vasıtaları algısal bir bütün olarak bir araya getirdiği için öğrenmektedir. Öğrenme psikolojisi alanındaki bu gelişmeler, öğretimde parçadan bütüne, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta ve bilinenden bilinmeyene doğru gitmeyi esas alan tümevarım yönteminin önemini artırmıştır. Öğrenme, tümevarımsal bir düşünüşün (akılıyürütmenin) ürünüdür. Birey, bir şeyi öğrendiğinde yani parçaları bir araya getirerek anlamlı bir bütün oluşturmuş demektir. Tümevarımsal öğrenme sürecinde bireyin, parçalar arasındaki ilişkileri görüp, onları karşılaştırması ve bir sentez yapması söz konusudur.

Öğretimde; örneklerden, sorunlardan, olaylardan ve özel durumlardan başlayarak genel sonuçlara, kurallara ya da kanılara varma yolu olarak tarif edilen tümevarım, felsefede; bizi, olguların bilgisinden, bu olguları idare eden kanunların bilgisine geçiren işlem şeklinde ele alınmaktadır.

209

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Kataloğu 1999,
Ankara 2002, s. . İSAM 138870

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI'NIN YENİDEN NEŞREDİLEN HADİS TARİHİ ADLI ESERİ ÜZERİNE

Erdoğan AHATLI*

Türkiye'de İslâmî ilimler alanında yaklaşık bir asırlık gemiŖi olan akademik alıŖmalar, bu gün itibariyle nicelik olarak azımsanmayacak bir rakama ulaŖmıŖtır. Bu alıŖmaların çoğunluğu konu ve Ŗahıs merkezli araŖtırmalar olup, tahkik ve tenkitli neŖir türü alıŖmalar azdır. Bundaki en önemli sebep, alıŖmaların Türkiye'de ve Türkçe yapılmıŖ olması gösterilebilir. Ancak son zamanlarda, tenkitli neŖredilen Osmanlıca eserler sayesinde, ilim dünyası, tahkik yapılmayı bekleyen eserlerin sadece Arapça yazılanlar olmadığını; yüzlerce yıllık bir geleneğin birikimiyle ktphanelerimizi dolduran Osmanlıca yazılmıŖ binlerce cilt kitabın bulunduğunu hatırlamaya baŖladı. Bu konuda nc rolü üstlenen ve kısa denilebilecek bir zaman diliminde onun üzerinde eser neŖreden Drlhadis yayınevini gayretleri takdire Ŗayandır. Drlhadis'in son yayınlarından birisi, İzmirli İsmail Hakkı'nın kaleme aldığı *Hadis Tarihi*¹ adlı eserin, Dr. İbrahim Hatiboğlu tarafından tenkitli neŖre hazırlanan kitaptır.

Hadis Tarihi, Sayın Hatiboğlu'nun yirmi sayfalık giriŖ yazısıyla birlikte, toplam  yüz on sekiz sayfadır. Eserin sonuna, oldukça kapsamlı bir karma indeksin ilave edilmesi, istifade açısından isabetli olmuŖtur. Sayın Hatiboğlu giriŖ bölümünde; "İzmirli İsmail Hakkı ve hadisi arka planı", "Hadis tarihi yazıcılığı ve *Tarih-i hadis*'in yeri", "*Hadis Tarihi*'ne dair mülahazalar", "*Hadis Tarihi*'nin muhtevası" ve "neŖir usl hakkında notlar" olmak üzere beŖ baŖlık altında doyurucu ve ufuk açıcı bilgiler vermiŖtir. Bu bilgilere göre, iyi derecede Arapça, Farsça ve Fransızca yanında Rusça, Rumca ve Latince bilen (s. 15) İzmirli, büyük ölçüde Avrupa'daki niversiteler örnek alınarak kurulan Drlfnn'a, İlahiyat Fakültesi Ŗubesinin açıldığı rm 21 Nisan 1340'ta (m. 1924) hoca olarak atanmıŖ ve bu fakültede yaklaşık iki buçuk yıl "hadis" ve "hadis tarihi" derslerini (s. 16), telif etmiŖ olduğu bahis konusu bu eserinden o-kutmuŖtur (s. 17). Dönemin meŖhur hocalarından Ŗkir Efendi'nin on yıl boyunca

* Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. eahatli@hotmail.com

¹ Eserin orijinal ismi *Trkh-i hadis*'dir.

MADDE
SOFİ

8 NİSAN 2003

İZMİRLİ İSMÂİL HAKKI - ŞEYH SAFVET

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	78565
Tas. No:	297.3 İZM.A

AHLÂK VE TASAVVUF KİTAPLARINDAKİ HADİSLERİN SIHHATI

Ahlâk ve Tasavvuf Kitaplarındaki Ehâdis Hakkında Dârü'l-
Hikme ve Tetkîk-i Müellefât Arasındaki Münâkaşât-ı İlmiyye

© Dârulhadis, 2001

Osmanlı Hadis Araştırmaları: 5
Temel Kaynak Tetkikleri Serisi: 1

Ahlâk ve Tasavvuf Kitaplarındaki Hadislerin Sıhhati

Yazanlar: izmirli İsmâil Hakkı – Şeyh Safvet
Tenkitli Neşir: Dr. İbrahim Hatiboğlu
Basım: İstanbul, Ocak 2001
İsteme Adresi: Dârulhadis
Süleymaniye Fetva Yokuşu
Fetva Han No: 26 Kat: 3 İSTANBUL
Tel : 0212 519 3618
Email : darulhadis@darulhadis.com
Web : http://www.darulhadis.com

Kapak Resimleri: izmirli'nin Şâzeli Hilâfetnamesinin ilk ve son sayfaları

ISBN 975 93632-3-2

İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi'ne

Tenkitli Neşir
Dr. İbrahim Hatiboğlu

hediyemdir.

01.05.2001

C. İbrahim Hatiboğlu

MARUZ İZMİR İZMİR İZMİR İZMİR İZMİR
SONR4 EĞİTİM KURUMUN
ARALIK 2001

28 HAZİRAN 1993

: المصادر التركية (B)

- 1- Aziz İter: Şimâli Afrika'da Türkler, İstanbul 1936.
- 2- Ercüment Kuran: Cezâyir'in Fransızlar Tarafından İşgali Karşısında Osmanlı Siyâseti, İstanbul 1957.
- 3- Mustafa Nuri Paşa: Netâicu'l-Vukûât, Ankara 1980.
- 4- Sabri Hizmetli: İlim ve Kültür Yönünden Cezâyir-Türk İlişkilerine Bir Bakış, Ankara 1986.
- 5- Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı : Osmanlı İlmiye Teşkilâtı, Ankara 1984
- 6- Türk -İslam Ansiklopedisi
- 7- Türk Ansiklopedisi

: المصادر الفرنسية (C)

- 1- H.D. de Grammont: Histoire d'Alger sous la domination Turque (1515-1830), Paris 1887.
- 2- P. Boyer: L'Evolution de l'Algerie Mediane, Alger 1870.
- 3- Gonzalez: Essai Chronologique sur les Musulmans Célèbres de la Ville d'Alger, Algèr 1887.
- 4- P. Boyer: La Vie Quotidienne à Alger à la Veille de l'Intervention Française, Paris 1963.
- 5- Moulai Belhamisi: La Maritime Algerienne Depuis XVème jusqu'aux XVIIIème Siècle, Alger 1986.
- 6- Encyclopédie de L'İslam
- 7- Revue d'histoire et de civilisation du Magreb
- 8- Revue de l'Occident Musulman et de la Méditerranée.

A.Ü.İlahiyat Fakültesi Dergisi, s.31, 1989, Ankara, s. 231-244

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

UN AUTEUR TURC CONTEMPORAIN:
İSMAİL HAKKI İZMİRLİ (1868-1946)

Doç. Dr. Sabri HİZMETLİ

İsmail Hakkı İzmirli (Husain b. Hassan b. Hassan), vécu à l'Époque des réformes et des changements (tanzimât), occupe une place importante parmi les grands auteurs de son temps, puisqu'il a influencé la pensée philosophique et religieuse du peuple turc par ses écrits et par ses disciples des jeunes. Ce sont surtout les "Jeunes-Turcs" et les partisans de "l'Union et Progrès" devenus dirigeants de l'État, qui permirent İzmirli à réaliser ses idées sur l'enseignement religieux et la réflexion philosophique. Comme les autres savants ottomans des derniers siècles, il s'est intéressé, en tant qu'un encyclopédiste, aux sciences islamiques en général et à la philosophie et au kalâm (science de théologie) en particulier.

Cependant, İsmail Hakkı İzmirli est mal connu, aussi bien dans les milieux intellectuels que non intellectuels, parce que ses écrits ne sont pas réintroduits dans l'enseignement étant actuellement en application, ni simplifiés par les auteurs turcs¹. De plus, la nouvelle génération ne connaît pas l'ancienne langue turque dite "Ottomanlı" écrite en caractère arabe. En outre, les ouvrages des savants musulmans aussi bien qu'occidentaux sont muets à ce sujet. Seuls quelques auteurs turcs et quelques encyclopédies² donnent les titres de ses écrits dont ils citent quelques phrases qui ne permettent cependant guère de faire connaître la personnalité de l'auteur. Par conséquent, nous chercherons, dans ce travail, à pre-

1 Son livre "İslam Mütefekkirleri ile Garp Mütefekkirleri Arasında Mukayese" (Comparaison entre les penseurs musulmans et ceux d'occident), Ankara 1944, 1952, a été simplifié par Süleyman Hayri Bolay, Ankara 1973. De même, nous avons publié son oeuvre maîtresse "Yeni İlm-i Kalam" (Nouvelle Science de Théologie) en langue turque moderne, Ankara 1981.

2 Les livres et les encyclopédies qui parlent en quelques lignes d'İzmirli et de ses ouvrages sont les suivants:

Hilmi Ziya ÜLKEN: "Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi" (Histoire de la pensée contemporaine en Turquie), 2 volumes, Konya 1966; Sadık ALBAYRAK: "Dâru'l-Hikme: İlk İslam Akademisi" (Première Académie Islamique), İstanbul 1978, pp. 133-137; Cihad

KUR'AN

- İsmail Hakkı İzmirli
- M. Şerifettin Yaltkaya
- Kıvılcık (FKH'dan ekler)

Makale KUR'AN posetindedir.

Bellekten, Ankara, 1958, s. 559, c. XXII
s. 85-88, No: 85-88

KUR'AN DİLİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME

HİKMET BAYUR

İçinde bulunduğumuz devirde din ile ilgili sorumlara büyük önem verilmektedir. Ancak bunlar çok kere tarih ve bilim bakımından değil, duygu veya açığa vurulmak istenilmeyen türlü menfaatler yönünden ele alınmaktadır. Hiç şüphesiz bu yol yanlış ve sosyal bakımdan zararlıdır.

Son yüzyıllardaki Osmanlı ve İslâm tarihi bunu ispata yeter. Matbaanın üç yüz yıl kadar geç ülkemize sokulması, Rönesans devrinde itibaren Batıda fışkıran bilimlerin tâ Tanzimata kadar Osmanlı genel öğretimine ve 1916 yılına kadar da medreselere sokulmaması, ateşli silâhların tekâmülü üzerine yeni usul savaşların gerektirdiği biçimde talim etmeyi gâvur taklidi sayan yeniçerilerin en az iki yüz yıl hemen durmadan yenilmemize sebep olmaları, bilgisizliğin, taassubun ve bir takım gizli menfaatlerin acı sonuçlarıdır. Bunlar bazılarında dine bağlılığın da sarsılmasına yol açmışlardır. Bu yıkımlı gidişi "Hayatta en hakikî mürşit ilimdir" diyen Atatürk durdurmuştur. Bütün bunlara bakarak diyeceğim ki hiç şüphesiz her yurtsever, bütün sorular gibi, dinimizi ilgilendiren soruların da ancak ve ancak tarihsel ve bilimsel bakımdan incelenmesine önem vermek lüzumuna inanmıştır.

Türlü görev ve işlerim dolayısıyla bir çok dinsel konularla ilgilenmek ve bunlar üzerinde bilgiler edinmek zorunda kaldım; bu amaçla şeriye vekilliği, müftülük, müderrislik gibi görevlerde bulunmuş bir çok kimselere baş vurdum. Bunlar arasında İsmail Hakkı İzmirli (eski İstanbul İlâhiyat Fakültesi profesörlerinden) ve Şerifettin Yaltkaya (aynı yerde profesörlük ettikten sonra son yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı etmiştir) ayarında, onlar gibi ve onlar ölçüsünde her sorulan soruya bütün kanıtlarıyla bilimsel biçimde karşılık verecek kimseye rastlamadım.

Esasen bunların her ikisi yurdumuzda tanınmış bilginler oldukları gibi, birincisi Doğu'da, Hindistan ve Afganistan'da değerli İslâm filozofları arasında anılmaktadır. Anglikan kilisesi adına yapılan bazı

İzmirli İsmail Hakkı

ازمیرلی
اسماعیل حقّی

تدقیقات و تالیفات اسلامیہ
تشریحات
عدد ۲

Cevab al-Sedid fi Bayanidin

الجواب السدید فی بیان دین التوحید

OTM kopyası saklandı
RHC

22 OCAK 1996

İzmirli, İsmail Hakkı

« وكذلك جعلناكم أمةً وسطاً لتكونوا شهداء على الناس »

تقومیسون مخصوص ایله افتا و تدقیقات و تالیفات اسلامیہ هیئتلی
طرفندن تدقیق اولوندقدن صوکره طبع اولوندشد

T.C. Diyanet Vakfı Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
İş No:	22628
İst:	297.413 İZM.C

۱۳۴۱ - ۱۳۳۹

انقره - « علی شکرى » مطبعهسى

Not: Kitab Prof.Dr. Nihat M. Çetin

özel koleksiyonundadır.

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI

Hayatı, eserleri, dinî ve felsefî ilimlerdeki mevkiî, jübilesi ve vefatı

Yazan :

Celâleddin İZMİRLİ

Profesöre Halil Nimettullah Öztürk'ün bir mukaddemesini ihtiva etmektedir.

Naşiri :

İbrahim Hilmi Çığıracan

HİLMİ KİTABEVİ

1946

Mısırlı İslam Tarihçisi ve Hukukçusu Muhammed Hudarî Bek (1837-1927): Hayatı, Eserleri ve Fikhî Görüşleri.....	167-178
Prof. Dr. Ferhat KOCA	
Son Devir Osmanlı Hukukçusu Küçük Ali Haydar Efendi (1853-1935): Hayatı, İlmî Faaliyetleri ve Eserleri	179-188
Doç.Dr. H. Mehmet GÜNAY	
Muhammed Bahîr el-Mutîrî (1854-1935): Hayatı Ve İlmî Kişiliği.....	189-204
Dr. Ali İhsan PALA	
Şam Fakihî Ahmed ez-Zerkâ' (1869-1938).....	205-210
Necmettin KIZILKAYA	
Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın (1878-1942) İlmî Kişiliği Ve Fıkıh İlmindeki Yerine Bir Bakış	211-232
Y. Doç. Dr. Menderes GÜRKAN	
Son Dönem İslam Hukukçularından: İzmirli İsmail Hakkı (1868-1946).....	233-268
Yahya MACİT	
Modernleşme Sürecinde "Fıkıhın ve Fıkıh Usûlü'nün İhyâsı" Söylemine Karşı Bir Duruş: <u>İzmirli İsmail Hakkı (1868-1946)</u>	269-296
Kerime CESUR	
Zor Zamanda Yapılabileceklerin En İyisini Yapan Bir İslam Alimi: Ahmed Hamdi Akseki (1887-1951).....	297-312
Doç. Dr. Abdullah KAHRAMAN	
Muhammed Zâhid el-Kevserî (1863-1952) Hayatı, Eserleri ve Fikhî Görüşleri.....	313-330
Dr. Mehmet Ali YARGI	
Abdulkadir Üdeh (1907-1954) -Hayatı Eserleri ve İslam Hukukuna Katkısı.....	331-336
Y.Doç.Dr.Haluk SONGUR	
İdealist Bir İslam Hukukçusu: Abdülvehhab Hallâf (1888-1956)	337-346
Doç. Dr. Abdullah KAHRAMAN	
Şemseddin Günaltay'ın (1883-1961) İctihada İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme	347-368
Y. Doç. Dr. Menderes GÜRKAN	
Mahmûd Şeltût (1893-1963) Hayatı, Düşüncesi ve Eserleri.....	369-398
Murat ŞİMŞEK	

Mustafa es-Sibâî (1915-1964) ve Eserleri	399-408
Dr. M. K. Abdüssamet BAKKALOĞLU	
Hilâfet Karşısı Bir Ezher'li: Ali Abdurrâzık (1883-1967)	409-426
Doç. Dr. Talip TÜRCAN	
Bir Fıkıh Âlimi Olarak Ömer Nasuhi Bilmen (1883-1971) -Türkiye'deki Fıkıh ve Mükayeseli Hukuk Çalışmalarına Katkısı.....	427-438
Doç. Dr. Talip TÜRCAN	
Abdürrezzak Ahmed es-Senhûrî (1895-1971).....	439-448
Doç. Dr. Murteza BEDİR	
Muhammed et-Tâhir b. Âşûr (1879-1973)	449-460
Dr. Ali PEKCAN	
Allâl El-Fâsî (1910-1973).....	461-478
Dr. Ali PEKCAN	
Muhammed Ebû Zehre (1898-1974) Hayatı-İslam Hukuku ve Diğer Disiplinlerle İlgili Bazı Görüşleri- Eserleri.....	479-496
Prof.Dr. Saffet KÖSE	
Ebü'l-Vefâ el-Efgânî (1893-1975)	497-502
İslam DEMİRCİ	
Ali Himmət Berki (1882-1976) (Hayatı, Eserleri ve İslâm Hukuku'na Katkısı)	503-514
Araş. Gör. Ahmet Hamdi FURAT	
İslam Hukukunu Çağına Taşıyan Bir Fakih: Ali El-Hafîf (1890-1978) ve Eserleri	515-536
Dr. Rahmi YARAN	
Lübnanlı Hukukçu Ve Devlet Adamı Sübhî El-Mahmesânî (1906-1986)	537-544
Doç. Dr. Ahmet ÖZEL	
Pakistanlı İlk Dönem İslam Hukuku Üzerine Çalışan Son Dönem Âlimlerinden Ahmed Hasan (1932-1996).....	545-556
Y.Doç.Dr. Haluk SONGUR	
Ali Câdelhak (1917-1996) ve Çağdaş Fikhî Sorunlar.....	557-574
Dr. Ali İhsan PALA	
Abdulfettâh Ebû Gudde (1917-1997).....	575-584
Dr. Ali PEKCAN	

insan yayınları : 285
düşünürler dizisi : 3

istanbul 2000

isbn 975-574-263-8

izmirli ismail hakkı
hayatı, eserleri, görüşleri
bayram ali çetinkaya

çdüzen
insan

kapak düzeni
erhan akçaoğlu

kapak deseni
cafer yıldız

baskı
çalış ofset

cilt
dilek mücellit

insan yayınları
keresteciler sitesi, mehmet akif cad.
kestane sk. no: 1 merter-istanbul
tel. 0212. 642 74 84 fax. 0212. 554 62 07
e-mail. insanyay@superonline.com

İzmirli İsmail Hakkı

HAYATI, ESERLERİ, GÖRÜŞLERİ

Yrd. Doç. Dr. BAYRAM ALI ÇETINKAYA

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Yayıncılık Bölümü	
Dem.No.	118556
Tom.No.	

28 EYLÜL 2000

insan yayınları

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT BÖLÜMÜ

KELAM ANA BİLİM DALI

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI ve KÜTÜBHANESİNDEKİ
KELAM İLMİYLE İLGİLİ ESERLERİN
TANITIMI

"Yüksek Lisans Tezi"

HABİP TERZİOĞLU

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	74779
Tas. No:	297.4 TER.İ

Danışman :

Prof.Dr. Bekir TOPALOĞLU

Bekir Topaloğlu

12.3.1983'te yapılan
sınavla bu tezi kabul edilmiştir.
12.3.1983

İstanbul - 1989

et-Tirmizî, eş-Şemâll, Hums, 1968.

Tural Hüseyin, Arab Dilinde Şiir, Atatürk Üniv. İlahiyat Fak. Der.
Erzurum, 1991.

Yıldırım Suat, Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerine Giriş, İstanbul

Ebû Zehrâ, İslâm Metodolojisi (trc.A.Şener)Ankara, 1979.

Ebû Zehv, el-Hadîs ve'l-Muhaddisûn, Beyrut, 1984.

ez-Zurkânî, Menâhilu'l-Irfân, Mısır, 1943.

Atatürk Üniversitesi İLAHIYAT
FAKÜLTESİ DERGİSİ, sayı: 11 (Erzurum-
1993), s. 415-424

Dergi / Kitap
Kütüphane Başvurusu

20 ARALIK 1993

İSMAIL HAKKI İZMİRLİDE
FELSEFE, İLİM VE MANTIK ANLAYIŞI

Yrd.Doç.Dr. Vahdettin BAŞÇI

A. FELSEFE ANLAYIŞI

1- Felsefenin Tanımı :

İsmail Hakkı İzmirli 1914 de yazmış olduğu "Felsefe Dersleri" adındaki kitabında felsefeden çok mantığın konularına değinmektedir. Felsefe ile ilgili görüşleri bu kitabın ilk bölümleri arasında geçmektedir. Felsefe Dersleri'nin ilk sayfalarındaki felsefi bilgiler, İsmail Hakkı İzmirli'nin kendi görüşlerinden ziyade daha çok batılı filozoflara aittir.

İzmirli'ye göre, felsefe filozoflar cihetinden değişik değişik tarif edilir. Bazı filozoflara göre felsefe bütün ilimlerin umumi mecmuasıdır ki, her bir ilmin talim eylediği gerçekleri açık değil, belki topluca içine alan bir ilimdir. Bazılarına göre, felsefe bir özel ilim değildir. Belki güç ve yetenekten ibarettir. Dehile yakın değildir. Sanat ve şiir gibi izahattan ziyade tahlil ve tasvire çalışır. Herkesin bir görüntüler dünyası ve mutlu olduğu bir ruh dünyası vardır. Evvelki filozoflar indinde felsefe; ilmi ve hikmeti içine alan bir ilimdir. İlim eşyanın izahı, hikmeti, hayanın hareket tarzında fazilet ve görüşün mimarisi demek idi¹.

Sokrates, felsefi anlayışa yeni bir bakış getirdi. Felsefeyi tabiatla ilgili konulardan, insanın mahiyetini araştırın konulara çekti. Onun düsturu "kendini bil" emri idi.

Eflatun'a göre felsefe, zihne, düşünceye mahsus gerçek bir

1 İ. H. İzmirli, Felsefe Dersleri, İstanbul, 1330 (1914), s. 33.

pek çok nüsha farkları vardır ve anılan yazarın iddiaları hilâfına, en iyi yazmalarda şu şekildedir¹²⁸ :

بانصدو بیست و چار رفته زعام بانصد و بیست و پنج گشت تمام

Esasen eski kaynaklarda, meselâ Câmî'nin *Nafahât*'ında Sanâ'î'nin *Hadîka*'sını tamamladığı 525 yılında öldüğü söylenir ki, bunların yazarlarının ellerindeki nüshada da yalnız bu tarihin mevcut olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

3 — Nihayet al-Raffâ'nın kaydettiği tarihte günün (yani 11 şaban pazar) yanlış olmasına gelince, bu doğrudur. Hicrî tarihleri milâdiye çevirme cetvellerine göre, 11 şaban pazar değil, perşembe'dir. Fakat bu yanlış bütün tarihi reddetmemiz için kâfi bir sebep değildir. Sanâ'î'nin eserlerini veya yalnız *Hadîka*'sını toplayıp, önsözünü yazan al-Raffâ' arada geçen zaman içinde onun ölüm tarihinin gününü (yani ayın kaçında olduğunu ve bugünün adını) unutmuş ve ezberinde bulunan yanlış bir günü (yani rakamı veya gün adını veya her ikisini birden) kaydetmiş olabilir ki, o zamanlar takvimlerin azlığı düşünülürse, bunun pek mümkün olacağı hemen kabul edilebilir.

Bütün bu araştırmalardan, sanırım ki, şu sonuç kendiliğinden çıkmaktadır : Sanâ'î'nin ölüm tarihi olarak gösterilen yıllardan yalnız al-Raffâ'nın gösterdiği 11 şaban 525 pazar tarihi doğrudur ve bunun mümkün olmadığını gösterebilecek hiç delil yoktur, ancak bu tarihte ya 11 rakamı veya günün adı yanlıştır.

¹²⁸ Bk. Mudarris-i Razavî, s. 50 ve krş. *Hadîka*, s. 747, not 11 ve 12. *Hadîka*'nın 525 h. yılında bittiğini gösteren bu beyitin içinde bulunduğu iyi nüshalar olarak şunlar da anılabilir: Rieu, II, 549; Sachau-Ethé, nr. 528, 530, 531, 532 v.b.

Necati Lugal Armağanı
Ankara 1968

TTK Yayını

İBADET DİLİ

HİKMET BAYUR

(Ankara)

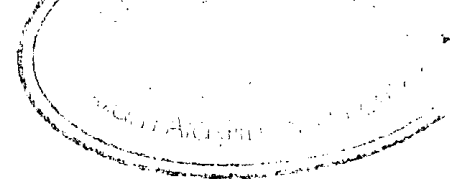
Çocukluğumdan beri anlamadan ibadetin doğru olmadığı düşüncesindeydim. Bu belki de bizlere ezberlettirilen upuzun arapça Kur'an surelerini ezberde tutmakta çektiğim güçlükten ileri geliyordu. Ulûm-u diniye hocalarımıza "bunlar ne demek, türkçesini ezberleseksiniz olmaz mı?" desem: "Sus kâfir olursun. Kelâmullahı olduğu gibi bellemek sevaptır, mânasına aklın ermez." gibi sert sözlerle karşılaşmıştım. Büyüdükten sonra Ebu Hanife mezhebinde arapça'dan başka bir dilde namaz kılmanın ve Kur'an okumanın caiz olduğunu, öğrendim ve biz Osmanlı Türkleri İmam-ı Âzam Ebu Hanife mezhebinden olduğumuz halde din adamlarımızın buna bir türlü yanaşmak istemeyişlerine ve hocalarımdan görmüş olduğum terslemeye şaştım.

Aradañ yirmi yıl geçti. 1933 de Millî Eğitim Bakanı oldum. Osmanlı devrinde Evkaf Nazırlığı ve Şeyhülislâm vekilliği etmiş olan Elmalı'lı Hamdi Hoca'nın¹, Cumhuriyet hükümetince kendisinden yazılması istenilmiş olan Kur'an tefsiri bitmiş ve Millî Eğitim Bakanlığınca yöneltilen devlet basınevinde basılması için bu bakanlığa gönderilmişti².

¹ Bu yazımızda iki Hamdi Hoca'nın adı geçmektedir. Bunları doğuş yerleriyle biri birinden ayırmak görenek olmuştu. Biri Elmalı'lı öbürü de Aksekî'lidir. Ona göre adlarının başına hep bu iki yerden birinin adını koyacağız. Bunların birincisi daha sonra Yazır, ikincisi ise Aksekîli soyadını almıştır.

² Konu ile ilgisi dolayısıyla bir andıçımı yazıyorum. Bilindiği gibi Atatürk yeni bir Kur'an tercüme ve tefsiri yapılmasını istemiş, tercüme İslâm şairi diye ünlü, İstiklâl marşı yazarı Mehmet Akif'e ve tefsir de yukarıda adı geçen Elmalı'lı Hamdi Hocaya havale edilmişti. 1928 yazında Kâbil'e giderken bir kaç gün Mısır'da kaldım ve eski dostum Mehmet Akif'i görmeye gittim. Adresini Elçilikten sorduğumda Elçi Mehmet Ali Şevki "mademki kendisiyle dostluğunuz var benim tarafımdan rica edin bitirmiş olduğunu duyduğum Kur'an tercümesini bir an önce getirip versin, gelen beş bin lirayı da kendisine vereyim. Ankara beni sıkıştırıyor." dedi. Akif'e bunu anlattığımda: "benim yapacağım tercüme belki yeni harflerle basılmış tek tercüme olacaktır, halbuki duyduğuma göre Elmalı'lı Hamdi Hoca'dan istenilen Tefsir'i basamayacaklar. Tefsirsiz tercümeden bir şey anlaşılacağı ve eski harflerle olan tefsirleri yeni kuşaklar okuyamayacakları için yazımı vermem. Önce tefsir basılsın". dedi "Korkma Tefsir de basılacaktır" yolunda ne dediysem

İZMİRLİ İSMAIL HAKKI s. 152

Siyer-i Celile-i Nebeviyye

İzmirli İsmail Hakkı

Mukaddimât

28 KASIM 1996

Türkiye Erişim Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	744164
Tasnif No:	297-92 1/1:5

İsmail Hakkı UCA

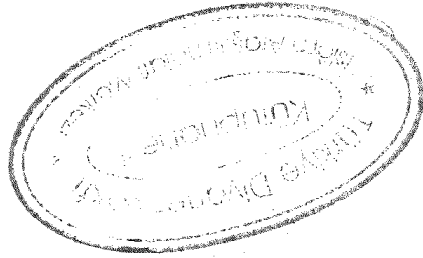
Esra Yayınları

Kürkçü Mah. Ahaveyn Kard. Sk. NO: 3
Tel : 350 4845- 3510340-351 7174 Konya

1996

İslâmiyât, cilt: 1/sayı: 3 (1998) Ankara, s. 117-139.

D. 1910

06 NİSAN 1995

Kitâbu'l-İftâ ve'l-Kazâ

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI (1868-1946)

SADELEŞTİREN: ABDURRAHİM ŞENOCAK

Sunuş

Sadeleştirmeye çalıştığımız bu eser, İslâm Hukuku'na göre iftâ ve kazâ'nın ne demek olduğu, bu iki kurumun alanı, bağlayıcılığı; özellikle de yargı görevinin kim tarafından üstlenilebileceği ve kim tarafından denetleneyeceği hususlarını açıklamak gayesiyle kaleme alınmıştır. Konunun sağlam temellere oturtulması için başta Hz. Peygamber (s.a.v) olmak üzere Râşid Halifeler -ve özellikle de Hz. Ömer (r.a.)- ve daha sonraki dönemlerde yapılan uygulamalara sıklıkla atıfta bulunulmuştur. Böylece yazar, Ziya Gökalp'in başını çektiği çağdaşlaşma ve batılılaşma düşüncesi çerçevesinde, Şeyhülislâmlık Makamı'nın Şer'î Mahkemeler'den elini çekmesi hususunun İslâm Hukuku açısından yanlış olduğunu ortaya koymuştur. İzmirli İsmail Hakkı yaşadığı dönemde ortaya çıkan ve Şeriât'ı ilgilendiren böylesi canalıcı bir konuda duyarsız kalmayıp ilmî üslûp çerçevesinde görüşünü açıklama cesaretini göstermiş ve sorumluluğunu yerine getirmiştir.

Burada İslâm Hukuku ile ilgili birer terim olan iftâ ve kazâ'nın anlamları üzerinde bir kaç kelime ile durmak istiyoruz. *İftâ* Arapça *f-t-v* kökünden türetilmiş mastardır. Terim olarak, sorulan meselenin hükmünü bildirmeye denir. Ayrıca fetvâ istemeye *istiftâ*, fetvâ isteyene *müsteftî*, fetvâ veren bilginine *muftî*, verilen cevaba da *fetvâ* denir. *Kađâ* terimine gelince, bu da Arapça *k-d-y* kökünden gelmektedir. Sözlükte bitirmek, sonuçlandırmak, tamamlamak, yerine getirmek, borcunu ödemek, hüküm ve karar vermek anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise, davalılar arasında meydana gelen anlaşmazlıkları aslî kaynaklar olan Kur'ân ve Sünnet ile, bu ikisinde yok ise icthâd ile karara bağlayıp hüküm vermeye denir. Davalara bakan görevliye *kâğî* (yargıç), davaların görüldüğü yere de *maħkeme* veya *meclis-i şer'* denir. Metni sadeleştirirken orijinal metnin sayfa numaralarını, sadeleştirilmiş metinde, köşeli parantez içinde verdik. Metinde geçen hadislerin tahrirlerini yaptık. Yazarın göndermede bulunduğu eserlerden tespit edebildiklerimizi dipnotlarda gösterdik. Ayrıca, açıklanmasını gerekli gördüğümüz hususlarla ilgili yaptığımız açıklamaların sonuna "sadeleştiren" notunu düştük. Çalışmamız esnasında yardımlarını esirgemeyip önemli katkılarda bulunan Hocam Prof. Dr. Abdulkadir ŞENER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ROBINSON, H. Wheeler, *Inspiration and Revelation in the Old Testament*. (Oxford: The Clarendon Press, 1946).

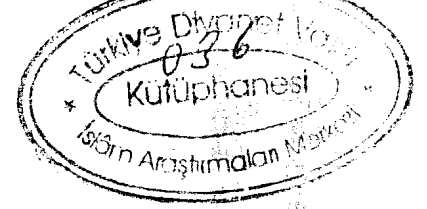
TÜMER, Günay ve KÜÇÜK, Abdurrahman, *Dinler Tarihi* (Ankara: Ocak Yayınları, 1997).

VARDY, Peter, "A Christian Approach to Eternal Life," Dan Cohn-Sherbok and Christopher Lewis (ed.), *Beyond Death: A Theological and Philosophical Reflections on Life After Death* (London: Macmillan Press, 1995).

WARE, Kallistos, *The Orthodox Way* (Crestwood, New York: St Vlademir's Seminary Press, 1996).

WOLFF, Hans Walter, *The Old Testament: A Guide to Its Writings*, İng. çev. K. R. Crim, (London: SPCK, 1981).

- Manastırlı İsmail Habibe 64-65
- MUSA KAGAM Efendi 71-72
- Ahmed Vakıf Efendi 73
- Disiplinli Hüseyin Arıcı 77-78
- Ahmed Hamdi Serbestpaşa 79
- Vignikli İsmail Habibe 82-83
- Borganalı Cevdet 85-87
- Miras Kamel 87
- İskilipli Mehmed Atif Efendi 87-89
- Saltıkaya M. Sefa K. Lale 91-92
- Zahid Kevseri, 92-94
- Aliş Ömer Paşa 94

SON DÖNEM OSMANLI TEFSİR TARİHİNDEN BAZI PORTELER I

Dr. Mustafa ÖZEL*

(Some Figures of Quranic Commentary in The Late Ottoman Period)

In the XIX. century, in Ottoman State, by the effect of west, many developments and reforms were occurred in different fields. In education, new schools were opened, lecturers and scholars were appointed for every science. This was very important development in teaching Islamic sciences. Before, in a madrasa, a scholar was teaching every subject.

In this paper, it was tried to introduce the scholars which taught tafsir.

Anahtar Terimler
Osmanlı, Tefsir, Tarih

Bir ilim dalıyla ilgili çalışma yapmadan önce onun tarihi ve yöntemleri hakkında genel bilgi sahibi olmak kaçınılmazdır. İslâm tarihinin çeşitli dönemlerinde, İslâmî ilimlerin çeşitli dallarında bu konuda farklı ve değerli çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Bunlar devam etmektedir. İslam İlimleri tarihi ile ilgili olarak önceki dönemlerde yapılan çalışmalar, genellikle şahıslar hakkındaki biyografik eserlerdir. Bunlar çoğunlukla tabakât genel başlığını taşırlar. Bu kitaplarda herhangi bir sahada, örneğin tefsir, eser vermiş bilginlerin hayatlarının yer aldığı görülmektedir.

farklı kategoride değerlendirmektedir. Birinci kategoriye ampirist ve rasyonalist felsefeler de dahildir. Tasavvuf temelli gönül bilgisi yaklaşımı ve bu bilgiyle ilgili olarak spiritüalist ve entüsyonist Bergson'a atıflarda bulunması ise onun gönül bilgisi dediği şeyin felsefi karşılığını göstermektedir.

MAYIS 1996

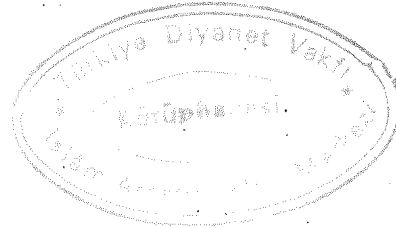
Neşet TOKU

Türkiye'de Anti-Materyalist felsefe

(Spiritüalizm) - İlk Temsilciler-

İstanbul-1996, s. 215-250.

DN: 39935

İSMAİL HAKKI İZMİRLİ

3.5.1. Hayatı ve Eserleri

3.5.1.1. Hayatı

İsmail Hakkı, 1869 yılında İzmir'de doğdu. Babası yüzbaşı Hasan Efendi, annesi de Hafize Hanım'dır. İlk ve orta tahsilini İzmir İkiçeşmelik İbtidai Mektebi'nde ve Rüştüyesi'nde tamamladı. Aynı dönemde medrese derslerine de devam ederek Arapça ve Farsça öğrendi. Darulmuallimin-i Aliye'nin açılması üzerine 1892'de İstanbul'a giderek bu okula kaydoldu. 1894'te birincilikle mezun oldu. Yine bu sıralarda da medrese derslerine devamla Hafız Şakir Efendi'den Hadis dersleri icazetnamesi aldı.

Maarif Nazırı Rüşdi Paşa, İsmail Hakkı'nın başarısını dikkate alarak, İstanbul'da kalmasını sağlamak ve kendi çocuklarına da muallimlik yaptırmak için, onu Mercan İdadisi din dersleri, tarih ve ahlak muallimliğine tayin ettirdi.

İsmail Hakkı'nın bundan sonraki hayatı muallimlik, müderrislik, profesörlük ve çeşitli mevkilerdeki idareciliklerle geçmiştir: Darüşşafaka'da mantık, kelim, İslam tarihi muallimliği;

edilmemeli ve mümkün olduğunca kendilerine iş imkanı sağlanmalıdır. Bu yapılamadığı takdirde, tekrar ya madde kullanılacak veya suç işlenerek geri dönülerek fasit daire devam edecektir.

*Çocukların güven duyguları başta aileler olmak üzere, okul ve diğer yerlerde sarsılmamalı, konuyla ilgili olarak gerekli şart ve ortam hazırlanmalı, birey olarak kimlikleri tanınmalıdır. Bu açıdan, gençlerin kendi haklarını korumaları yönünde bir bilinç kazanmalarına ve gerektiğinde "hayır" diyebilecek şekilde özgüven içerisinde yetiştirilmeleri önem kazanmaktadır.

*Ergenlik ve gençlik dönemi sorunlarının çözümünde çocuklara yardımcı olunmalıdır. Çünkü, sorunlarını çözmekte zorlandıkları ve buna çare bulamadıklarında madde kullanımı başlamakta ve giderek artış göstermektedir. Diğer bir deyişle çaresizlik madde kullanımı için önemli bir etkidir. Bu bakımdan, gençlere sorunlara karşı dayanıklılık ve üstesinden gelme bilinci kazandırılmalı, sorunlara karşı nasıl davranılması gerektiği kendilerine öğretilmelidir.

*Toplum genelinde bağımlılık sendromu sorunsalına ait oluşturulacak ulusal ve genel politikaların belirlenmesinde "ulaşılabilir/temin edilebilir" gibi çevre unsurları içerisinde, özellikle ve öncelikle belli yaş grubuna dikkat edilmeli, ulaşmayı zorlaştırıcı ve caydırıcı tedbirler alınmalıdır.

*Suçlu veya problemlili çocuklar için kullanılmak üzere rehabilitasyon merkezlerinin sayısı başta büyük şehirler olmak üzere bütün Türkiye'de yaygınlaştırılmalı ve bu tür kuruluşlar devlet, halk ve sivil kurumlar tarafından desteklenmelidir.

*Rehabilitasyon Merkezleri, problemlerin türlerine göre tasnif edilmeli, suçlu ve suç eğilimi gösteren çocuklar için ayrı merkezler açılmalıdır.

A 2370

İSMAİL HAKKI İZMİRLİ'NİN İSLÂM FELSEFESİNİ YORUMU: İSLÂM FELSEFESİ TARİHYAZIMINA BİR ÖRNEK

Yrd. Doç. Dr. Ömer Mahir ALPER*

ÖZET

Bu makalenin amacı, Türkiye'de, Dârülfünûn'da, akademik anlamda ilk İslâm felsefesi tarihi hocası olan ve İslâmiyetle ilgili diğer birçok sahada olduğu gibi bu alandaki eserleriyle de öncü bir şahsiyet olma özelliği gösteren İsmail Hakkı İzmirli'nin (1868-1946) farklı ve orijinal kabul edilebilecek İslâm felsefesi yorumunu ve İslâm felsefesi tarihyazıcılığını ortaya koymaktır. Bu yapılırken makalede modern dönemde gerek Batı'da gerekse İslâm dünyasında araştırmacılar arasında İslâm felsefesi tarihyazıcılığı ile ilgili tartışma konusu yapılmış pek çok sorun öncelikle dikkate alınmış ve İzmirli'nin bu temel meselelerde diğer araştırmacılarla karşılaştırılabilmesinin, onlarla uzlaştığı ve ayrıştığı noktaların tespiti için zemini oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylece çalışma "İslâm Felsefesinin Adlandırılması", "İslâm Felsefesinin Tanımı", "İslâm Felsefesinin Konusu ve Gâyesi", "İslâm Felsefesi Tarihinin Konusu, Gâyesi ve Yararı", "İslâm Felsefesinin Kapsamı ve İslâm'da Felsefi Akımlar" ve "İslâm Felsefesinin Özgünlüğü ve Gerçek İslâm Felsefesi" olmak üzere altı ana başlık çerçevesinde hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İsmail Hakkı İzmirli, İslâm Felsefesi, İslâm'da Felsefi Akımlar, Felsefi Tarihyazımı, İslâm Felsefesinin Yorumu.

SUMMARY

ISMAIL HAKKI İZMİRLİ'S INTERPRETATION OF ISLAMIC PHILOSOPHY:

AN EXAMPLE OF THE HISTORIOGRAPHY OF ISLAMIC PHILOSOPHY

The purpose of this article is to present the interpretation of Islamic philosophy of Ismail Hakkı İzmirli (1868-1946), who is the first professor of History of Islamic Philosophy, as an academic discipline, and the first writer, in modern sense, of the history of Islamic philosophy in Turkey. In doing so, the article will attempt to discuss the some critical issues and certain problems among the historians of Islamic philosophy and try to show, in some cases, the originality of İzmirli's historiography of the subject-matter. In order to accomplish the aim, this article will be composed of the six chapters: "The Problem of Naming Islamic Philosophy", "The Meaning of Islamic Philosophy", "The Subject-matter and Aim of Islamic Philosophy", "The Subject-matter, Goal, and Benefit of the History of Islamic Philosophy", "The Scope of Islamic Philosophy and the Philosophical Trends and Schools in Islam", and "The Originality of Islamic Philosophy and The Problem of 'Real Islamic' Philosophy".

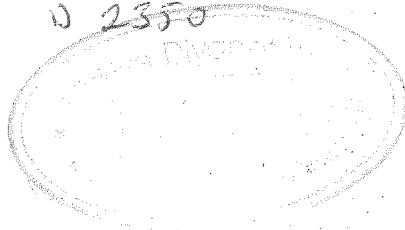
Key Words: Ismail Hakkı İzmirli, Islamic Philosophy, Philosophical Trends in Islam, Philosophical Historiography, Interpretation of Islamic Philosophy.

* İ. Ü. İlahiyat Fakültesi İslâm Felsefesi Anabilim Dalı Başkanı.

ganize eden şeyhler ve fikir adamlarına karşı amansız bir mücadele başlatmışlardır. Türkmenlerin ellerinde bulunan tekke, medrese, işyeri, gibi müesseseleri ellerinden alınarak onlara muhalif olan Mevlânâ ve etrafındakilerin hizmetine veriyorlardı. Bu dönemde (1260 -1350) pekçok Türkmen, Ahi şeyh ve dervişlerin ya katledildikleri veya ülke dışına sürüldükleri görülmektedir. Mevlânâ ve etrafındakiler, Moğolların ve Moğol yanlısı iktidarın himayesinde Türkmen çevrelerle amansız mücadeleye girişmişlerdir (33). İşte bu yüzden "Evhadiyye" tarikatı ve Evhadü'd-Din'in yarattığı fikir hareketi Anadolu'da yaşama ve devam etme imkânı bulamamıştır. Ahi Evren, Tapduk Emre, Yunus Emre ve daha birçok Türkmen ileri gelenler bu fikir akımının mümessilleri oldukları için tarihin karanlıklarında unutulmaya mahkûm edilmişlerdir.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Sayı 1, 1992 Konya, s. 197-228

(33) Bu konuda müstakil bir makale yayınlamış bulunuyoruz. Bkz. Ahi Teşkilâtı'nın Kuruluşu ve Gelişmesi, Kelime, Sayı 3, (Konya 1986) s. 43 - 54.

İSMAİL HAKKI İZMİRLİ'NİN
İSLÂM SOSYOLOJİSİ ÜZERİNE BİR YAZISI

Yrd. Doç. Dr. Mehmet BAYYİĞİT (*)

Batı'da sosyolojinin bağımsız bir ilim haline gelmesiyle, araştırma konularının içinde, dinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Endüstrinin sosyolojinin önemli bir konusu olmasının yanısıra, diğer önemli bir konusu da din olmuştur.

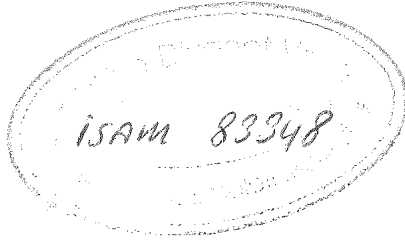
Ülkemizde de din sosyolojisi çalışmaları, genel sosyoloji ile aynı tarihi paylaşır. Türkiye'de sosyolojinin kurucusu sayılan Ziya Gökalp'in üzerinde durduğu en önemli konulardan biri dindir. 1910'lu yıllarda O'nunla başlayan din sosyolojisi ve zamanın tâbiriyle "İslâm İctimâiyyâtı" çalışmaları, ne yazık ki daha sonraki yıllarda, sosyoloji içinde aynı imtiyazlı yerini koruyamamıştır. Ancak, 1950'den sonra yeniden başlayan, 1970'lerde hareketlenen özel din (İslâm) sosyolojisi araştırmaları, 1980'den sonra umut vâdedici bir mecrâya girmiş bulunmaktadır.

İstanbul Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi İslâm Felsefesi müderrislerinden İsmail Hakkı İzmirli'nin "İslâm İctimâiyyâtı" adlı bu makalesi (**), tâbir câizse ilk dönem özel din sosyolojisi çalışmaları içinde yer almaktadır. Makalede, İslâm'ın; mülkiyet, emek - sermaye, adalet, sosyal mobilite, iktisâd, hukuk, ortaklık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma... gibi, sosyo - ekonomik konulara bakışının, muhtasar bir şekilde, izâhı yapılmaktadır.

Makalenin, İslâm Sosyolojisi çalışmalarına katkı sağlaması amacıyla günümüz alfabesine aktarılarak yayınlanmasının faydalı olacağı umulmuş, yeni yazıya aktarılmasında sadeleştirilmeye gidilmemiş, metnin olduğu gibi yayınlanması tercih edilmiştir.

(*) S. Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

(**) Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası, C. 2, Sayı: 3, İst. 1338, ss. 177 - kısmı yine aynı mecmua, C. 2, Sayı: 5, ss. 361 - 384, İst. 1338/1922. 187; ikinci kısmı yine aynı mecmua, C. 2, Sayı: 5, İst. 1338/1922, ss. 361-384.

İSMAİL HAKKI İZMİRLİ
(1869-1946)
Bir İlim Adamının Hikayesi

Ali BİRİNCİ*

Yirminci asrın ilim hayatında ismi zikredilen adaşları arasında İzmirli İsmail Hakkı ve ilk zamanlarda ise Hâfız İzmirli İsmail Hakkı ismiyle tanınan ve sahasında çığır açan İsmail Hakkı'nın hayat hikâyesi henüz gereği gibi yazılmamıştır.¹ Yazılanlar da birbirinin tekrardan başka bir şey değildir. Halbuki bu kıymetli âlimin hayatı ilim yolunda ve uğrunda geçmiş, ancak yazılmamış büyük bir destan gibidir. İlme talip olanların her halde öğrenmeleri gereken hayat hikâyelerinden ilk sırayı alabilecek olanlar arasında İzmirli İsmail Hakkı'nın ki de bulunmaktadır.²

(*) Prof. Dr., Polis Akademisi Öğretim Üyesi.

(1) Hakkında yazılanlar esas itibarıyla büyük oğlu Mehmet Celâleddin İzmirli'nin yazdığı risaleye dayanmaktadır: *İzmirli İsmail Hakkı-Hayati, Eserleri, Dini ve Felsefi İlimlerdeki Mevkii*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1946, 47 s. M. C. İzmirli'nin başka bir kitabında da yeni bilgiler verilmiştir: *İslam Aleminde Yetişen Filozof, Tabip, Materialist ve Biyologlar*, İstanbul 1951, s. 54-61. M. Celâleddin'in yegâne çocuğu kızı Av. Mevhibe İzmirli (1925) bu araştırmamıza kıymetli yardımlarında bulundu. Kendisine şükran borçluyum.

(2) Gereği gibi mükemmel olmasa da İ. Hakkı'nın hâl tercümesi ansiklopedilere girmiştir: İ. Alaettin Gönsa, *Meşhur Adamlar*, İstanbul 1933-1935, C. 2, s. 799-800; *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, İstanbul (1946), s. 196; *Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi*, İstanbul 1949, C. 3, s. 1291; Nuri İkiz, "İzmirli, İsmail Hakkı", *Aylık Ansiklopedi*, İstanbul 1946, C. 2, s. 693; *Türkiye Ansiklopedisi* (Haz. M. E. Üzümeri - S. Dinçer - S. Kazancı), Ankara, C. 3, s. 192-193; *Resimli Türk ve Dünya Meşhurları Ansiklopedisi* (Haz. Kemal Zülfü Taneri), İstanbul 1957-1958, s. 151; *Türk Ansiklopedisi*, İstanbul 1972, C. 20, s. 476-477; *Türkiye 1923-1973 Ansiklopedisi*, İstanbul 1974, s. 536; *Yeni Hayat Ansiklopedisi*, İstanbul 1982, C. 4, s. 1799; *Hayat Ansiklopedisi*, İstanbul (t. y.), C. 4, s. 1786; Feci yanlışları oğlu Hayrettin İzmirli tarafından mahkeme kararıyla tashih ettirilen garip bir madde için: *Ana - Britanica*, İstanbul 1988, C. 12, s. 182. Hakkında yazılan en geniş madde için: İsmail Kara, "İzmirli, İsmail Hakkı", *Osmanlılar Ansiklopedisi*, İstanbul 1999, C. 2, s. 686-687.

16 Ocak 2009

Edited by
KEMAL ÇİÇEK

PAX OTTOMANA

STUDIES IN MEMORIAM
 PROF. DR. NEJAT GÖYÜNÇ

SOTA - YENİ TÜRKİYE
 Haarlem - Ankara 2001

Ali Birinci

TARİHİN ALACAKARANLIĞINDA
Meşâhir-i Meçhuleden Birkaç Zat-2

Terâcim-i ahvâlin son büyük üstadı
İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın (1870-1957) aziz hâtırasına
Hak'tan rahmet ve mağfiret niyazıyla...

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. No:3/20 34112 Sultanahmet / İstanbul
Tel: [212] 518 95 78 (3 hat) Faks: [212] 518 95 81
www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

2010

MAR
SUNMA VELEKİ DOKÜMAN
MAY 2011

İsmail İsmail Hakkı

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI (1869-1946)
Bir İlim Adamının Hikâyesi

Yirminci asrın ilim hayatında ismi zikredilen adaları arasında İzmirli İsmail Hakkı ve ilk zamanlarda ise Hâfız İzmirli İsmail Hakkı ismiyle tanınan ve sahasında çığır açan İsmail Hakkı'nın hayat hikâyesi henüz gereği gibi yazılmamıştır.¹ Yazılanlar da birbirinin tekrarından başka bir şey değildir. Halbuki bu kıymetli âlimin hayatı ilim yolunda ve uğrunda yazılmamış büyük bir destan gibidir. İlim yoluna talip olanların her halde öğrenmeleri gereken hayat hikâyeleri arasında ilk sırayı alabilecek olanlar arasında İzmirli İsmail Hakkı'nınki de bulunmaktadır.²

1. Ailesi, doğumu, aile hayatı ve irtihâli

İsmail Hakkı, İzmirli Çubukçu Hüseyin Efendi'nin torunu ve redif yüzbaşı-

- ¹ Hakkında yazılanlar esas itibarıyla büyük oğlu Mehmet Celaleddin İzmirli'nin yazdığı risâleye dayanmaktadır: *İzmirli İsmail Hakkı-Hayati, Eserleri, Dini ve Felsefi İlimlerdeki Mevkii*, İstanbul, 1966, 47 s. Hilmi Kitabevi. M. C. İzmirli, babası hakkında başka bir kitabında da bazı yeni bilgiler vermiştir: *İslâm Âleminde Yetişen Filozof, Tabip, Materyalist ve Biyologlar*, İstanbul, 1952, s. 54-61. M. Celaleddin'in yegâne çocuğu Av. Mevhibe İzmirli (1925) bu araştırmamıza kıymetli katkılarda bulundu. Kendisine müteşekkirimiz.
- ² Gereği kadar mükemmel olmasa da İsmail Hakkı İzmirlinin hâl tercümesi ansiklopedilere girmiştir: 1. İbrahim Alameetin Govsa, *Meşhur Adamlar*, İstanbul, 1933-1935, C. II, s. 799-800; 2. İ. A. Govsa, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, İstanbul, (1946), s. 196; 3. İ. A. Govsa, *Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi*, İstanbul, 1949, C. III, s. 1291; 4. Nuri İkiz, "İzmirli, İsmail Hakkı", *Aylık Ansiklopedi*, İstanbul, 1946, C. II, s. 693; 5. *Türkiye Ansiklopedisi* (Haz. M. E. Üzümeri - S. Dinçer - S. Kazancı), Ankara, 1956, C. III, s. 192-193; 6. *Resimli Türk ve Dünya Meşhurları Ansiklopedisi* (Haz. Kemal Zülfi Taneri), İstanbul, 1957-1958, s. 151; 7. *Türk Ansiklopedisi*, İstanbul, 1972, C. XX, s. 476-477; 8. *Türkiye 1923-1973 Ansiklopedisi*, İstanbul, 1974, C. II, s. 536; 9. *Yeni Hayat Ansiklopedisi*, İstanbul, 1982, C. IV, s. 1799; 10. *Hayat Ansiklopedisi*, İstanbul, (ty), C. IV, s. 1786; 11. Fecî yanlıları oğlu Hayrettin İzmirli tarafından, mahkeme kararıyla tashih ettirilen bir ansiklopedi maddesi için: *Ana-Britanica*, İstanbul, 1988, C. XII, s. 182; 12. Hakkında yazılan en geniş madde için: İsmail Kara, "İzmirli, İsmail Hakkı", *Osmanlılar Ansiklopedisi*, İstanbul, 1999, C. II, s. 686-687.

15-54

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK VE TİCARET İŞLETMESİ

Meşrutiyet Cad. Bayındır Sk. No:55 • Kızılay/ANKARA
Tel:418 59 49 • 417 09 04 • 425 27 75
Telex:43 433 İdvk tr. • Fax:417 00 09

Yayın No : 221
Sempozyumlar-Paneller Serisi : 16

ISBN 975-389-238-1
96.06.Y.0005.221

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin
Dizgi, Fotomekanik, Ofset ve Cilt Tesislerinde
hazırlanmıştır.

D I ŞUBAT 2000

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI / 221

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI

(Sempozyum: 24-25 Kasım 1995)

Yayına Hazırlayanlar

Prof. Dr. Mehmet ŞEKER

Yrd. Doç. Dr. Adnan Bülent BALOĞLU

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Yavuz ARGIT Bölümü	
Dem.No.	117730
Tes.No.	921 İZM

Ankara 1996

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI /1452
Yayımlar Dairesi Başkanlığı
Türk Büyükleri Dizisi /148

08 KASIM 1996

İSMAİL HAKKI İZMİRLİ (1868 - 1946)

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphane	
Demirbaş No:	44114
Tasnif No:	921 12M

Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ

Ankara-1996

148712

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İSLÂM HUKUKU ANABİLİM DALI

092113

İZMİRLİ İSMÂİL HAKKI'NIN

FIKİH MAKÂLELERİ

(TAHRİCLİ NEŞİR)

(LİSANS TEZİ)

Fıkıh Araştırmaları Merkezi İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	148712
Tas. No:	297-501 ESE-İ

Mahmut Salih ESER

08 MAY 2007

DANIŞMAN

Prof. Dr. Vecdi AKYÜZ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İSLÂM HUKUKU ANABİLİM DALI

İstanbul 2006

-İzmirli İsmail Hakkı

Türk Kelâmcısı İsmail Hakkı İzmirli'nin (1868-1946) Bazı Kelâmî Görüşleri ve Onların Değerlendirilmesi

Sabri ERDEM*

ABSTRACT

Considerations on Certain Theological Views of Turkish Theologian Ismail Haqqi İzmirli (1868-1946)

Izmirli believed that theology (Kalâm) should be renovated. It can be argued that his new theological view had an eclectic nature. For, the salafi and the theological methods and solutions had a significant role in the new theological conception of İzmirli. For instance, he used together the salafi and the theological methods in the proof of God's existence and understanding of anthropomorphic attributes of God. According to him, the salafi method is the Qur'anic method. Indeed, for us, the salafi method is not identical with the Quranic method. Qur'anic method is similar with semantic method. Likewise, it is necessary to differentiate between the salafi and the theological methods and semantic method.

KEYWORDS: *The new theological conception of İzmirli, theological method, salafi method, Qur'anic method, semantic method, oneness of God, the existence of God, anthropomorphic attributes of God.*

İzmirli, Kelâm'ın yenileşmesi gerektiği kanaatindeydi. O'nun yeni kelâm anlayışının eklektik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. İzmirli'nin yeni kelâm anlayışında meselâ selefi ve kelâmî metodların ve çözümlerin önemli bir rolü vardır. O'na göre selefi metod Kur'an metodudur¹. Ancak İzmirli'nin biraz da kelâmî metodu dikkate alarak ve bu metoda göre böyle bir değerlendirilmede bulunduğundan söz edilebilir. Zira bize göre selefi metodu Kur'an metodu birbirinden farklıdır. Selefi metodun Kur'an metodundan farklılığını ortaya koymak için öncelikle seleflerin (hadisçilerin) meselâ iman problemine getirdikleri çözümü en azından ana hatlarıyla görmemiz gerekir.

Hadisçilere göre iman, söz (kavl) ve amelden oluşmaktadır. İmanın sözle ilgili iki yönünü iki kısma ayırmak mümkündür: 1. Kalbin sözü (tasdik). 2. Dilin sözü (ikrâr). Keza imanın amelle ilgili yönü de iki kısma ayrılabilir: 1. Kalbin ameli. 2. Organların ameli. Dolayısıyla iman hadisçilere göre bu dört

* Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı

1 İzmirli, İsmail Hakkı, *Muhassalu'l-kelâm ve'l-hikme*, İstanbul 1927, s. 36.

09 AĞU 2007

D 1949

MADDE 101 İNCELEME VE
SONRA GÖLEN DOKÜMAN

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI: HAYATI, ESERLERİ VE FIKIH

Ali DUMAN

Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
aduman@inonu.edu.tr

İzmirli İsmail Hakkı, son dönem Osmanlı ve ilk dönem Cumhuriyet âlimlerinden birisidir. Başta Kelam olmak üzere, pek İslamî ilimlerde kitap ve makaleler neşretmiş olan İzmirli'nin fıkıh alanıyla ilgili de pek çok çalışması mevcuttur. Bu makalede İzmirli'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verildikten sonra, yetiştiği çevre ve buna bağlı olarak fıkıhçılığı incelenecektir.

Giriş

İsmail Hakkı İzmirli, 19. yüzyılın sonlarında doğmuş ve 20. yüzyılın ortalarında vefat etmiş, son dönem Osmanlı ve ilk dönem Cumhuriyet yıllarında yaşamış bir bilim adamı olarak İslamî ilimlerin birçok alanında eserler vermiş bir şahsiyettir. Kelam ve Felsefe alanındaki çalışmaları, günümüz araştırmacıları tarafından üzerinde yoğunlukla durulan çalışmalar olmakla birlikte, Fıkıh alanındaki çalışmaları üzerinde fazla durulduğu söylenemez. Halbuki İsmail Hakkı fıkıh alanıyla ilgili de oldukça önemli eser ve makaleler kaleme almıştır. Özellikle İlm-i Hilaf adlı eseri, İslam Hukuku ve Mukayeseli Hukuk açısından çok büyük değeri haiz olan bir çalışmadır. Bunun yanında Sebülü'r-Reşad'da yayınlanan pek çok makalesi de fıkıh ilmî açısından büyük değere sahiptir. Bu nedenle biz de bu araştırmamızda İzmirli İsmail Hakkı'nın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verdikten sonra fıkıhçılığı üzerinde durmayı amaçlamaktayız.

D2237

16 KASIM 2008

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

2177

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
İSLÂM HUKUKU BİLİM DALI

9 TEMMUZ 2002
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI
(FIKHÎ GÖRÜŞLERİ)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Kerime CESUR

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	829.37
Tas. No:	297.5 CES.1

TEZ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ali Bardakoğlu

İSTANBUL 2001